

Det ideala livet på ett serviceboende ur äldres synvinkel

En kvalitativ intervjustudie

Jenny Lindkvist

Anni Nevala

Lavan Ali Salim

Christian Salonen

Examensarbete för Socionom och Sjukskötare (YH)-examen

Utbildning till socionom och sjukskötare

Åbo 2023

EXAMENSARBETE

Författare: Jenny Lindkvist, Anni Nevala, Lavan Ali Salim, Christian Salonen

Utbildning och ort: Sjukskötare, Åbo och Socionom, Åbo

Titel: Det ideala livet på ett serviceboende ur äldres synvinkel – En kvalitativ intervjustudie

Datum: 3.5.2023 Sidantal: 54

Bilagor: 4

Abstrakt

Syftet med examensarbetet var att undersöka och kartlägga hur hemmaboende äldre över 65 år beskriver det ideala livet på ett serviceboende med heldygnsomsorg samt vilka preferenser de har gällande serviceboendets karaktär och miljö. Utgångspunkten för att genomföra examensarbetet var att det inte fanns tillräckligt med forskning om hemmaboende personer över 65 år och deras syn på livet på ett serviceboende.

Examensarbetets innehåll och struktur har fått inspiration från tidigare vetenskapliga forskningar, som har visat att det finns behov för utveckling inom äldreomsorgen enligt de äldres (som bor på serviceboende) och vårdarnas erfarenheter. Från litteraturgenomgången jämfördes och valdes centrala begrepp som berör det vardagliga livet på ett serviceboende. Dessa centrala begrepp ger struktur och utgör också utgångspunkten för intervjuer som valdes som datainsamlingsmetod. Kvalitativa intervjuer användes som datainsamlingsmetod. Examensarbetets syn på människan utgår från Edlunds och Nordenfelts teorier om människans värdighet, särskilt i resultatdiskussionen.

Totalt åtta äldre personer deltog i individuella intervjuer. Alla deltagare var finlandssvenskar och kom från samma ort. Det erhållna resultatet från intervjuerna var mångsidigt. Resultatet visar att självbestämmanderätten och värdighet är en genomsyrande del av alla aspekter på det ideala livet på ett serviceboende. Det är viktigt att det finns balans i vardagen på serviceboendet; det bör finnas tillräckligt med flexibilitet, tillit och ett fungerande samspel mellan boenden och vårdpersonalen. Vissa aspekter av resultat kunde kopplas till tidigare forskning om hur äldre som bor i ett serviceboende beskriver livet på ett serviceboende.

Examensarbetets resultat kan användas i framtiden för att utveckla kvaliteten i äldreomsorgen samt väcka tankar bland personal som arbetar inom social- och hälsovård. Denna studie kan även fungera som underlag för vidare studier inom vårdvetenskap, gerontologi och socialt arbete.

Språk: svenska.

Nyckelord: äldre, ideal, serviceboende, värdighet, självbestämmande

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Jenny Lindkvist, Anni Nevala, Lavan Ali Salim, Christian Salonen

Koulutus ja paikkakunta: Sairaanhoidtaja, Turku ja Sosionomi, Turku

Nimike: Ihanteellinen elämä palveluasumisessa iäkkään ihmisen näkökulmasta

Päivämäärä: 3.5.2023

Sivumäärä: 54

Liitteet: 4

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä haluttiin selvittää yli 65-vuotiaiden kotona asuvien iäkkäiden ihmisten näkökulmasta, kuinka iäkäs ihminen kuvailisi ihanteellisen elämän ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja onko iäkkäällä ihmisellä mieltymyksiä palveluasunnon luonteen tai ympäristön suhteen. Nämä olivat opinnäytetyön keskeiset tutkimuskysymykset. Lähtökohtana tutkimuksen tekemiseen pidettiin sitä, kun riittävästi tutkimuksia kohdistuen kotona asuviin yli 65-vuotiaisiin ja heidän näkökulmastaan palvelutaloasumiseen ei löydetty.

Opinnäytetyön sisältö sekä rakenne ovat saaneet inspiraatiota aikaisemmista tieteellisistä artikkeleista, joista on käynyt ilmi, että ikäihmiset (jotka asuvat palvelutaloissa) sekä hoitohenkilökunnan kokemusten mukaan vanhustenhoidossa on tarvetta kehitykselle. Tutkimukseen valittiin artikkeleita, joista muodostettiin keskeisimmät käsitteet. Näiden keskeisten käsitteiden avulla muodostettiin tutkimuksen sisältö tieteelliseen tekstiin (muita tietokantoja ja kirjoja hyödyntäen) sekä haastattelukysymysten rakentamiseen. Laadullista haastattelua on käytetty aineistonhankintamenetelmänä. Opinnäytetyössä ikäihminen nähdään Edlundin ja Nordenfeltin ihmisarvon teorioiden käsityksen mukaisesti, etenkin tulosten arvioimisessa.

Haastatteluun osallistui yhteensä kahdeksan ikäihmistä. Kaikki osallistujat olivat suomenruotsalaisia sekä tulivat samalta paikkakunnalta. Saatu tutkimustulos oli monipuolinen. Itsemääräämisoikeus ja arvokkuus oli keskeisenä osana kaikissa tuloksen osa-alueissa sitä tarkasteltaessa. Vastaajille oli tärkeää, että arki palvelutalossa on tasapainoista; sen tulisi olla joustavaa sekä siellä tulisi olla luottamus ja toimiva vuorovaikutus muiden asukkaiden ja hoitohenkilökunnan välillä. Tulos pystyttiin yhdistämään jo aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin siitä, miten palvelutalossa asuva ihminen kuvaili elämäänsä siellä.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan tulevaisuudessa hyödyntää vanhustenhuollon laadun kehittämiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön tietoisuuden lisäämiseen. Työ voi toimia pohjana jatko-opinnoissa hoitotieteen, gerontologian ja sosiaalityön aloilla.

Kieli: Ruotsi Avainsanat: iäkäs, ihanteellinen, palveluasuminen, ihmisarvo, itsemääräämisoikeus

BACHELOR'S THESIS

Author: Jenny Lindkvist, Anni Nevala, Lavan Ali Salim, Christian Salonen

Degree Programme: bachelor's degree in health care (nursing) and bachelor's degree in social services, Turku

Title: The ideal life in a nursing home from the perspective of the elderly – A qualitative interview study

Date: 3.5.2023

Number of pages: 54

Appendices: 4

Abstract

The purpose of this thesis was to investigate how elderly over the age of 65, living at home, describe their ideal life in around the clock-nursing nursing homes and their preferences regarding the nature of and the environment of nursing homes. The starting point for the thesis was that the students found that there was insufficient research on seniors living at home (over the age of 65) and their views on life in nursing homes.

The content and structure of the thesis have been inspired by previous scientific research, which has shown that in some areas there is a need for development in elderly care, based on the experiences of both the elderly (living in nursing homes) and professionals. Central concepts that address daily life in a nursing home were compared and selected from the literature review. These central concepts provide structure and were also used for the construction of the interviews. Qualitative interviews were used as the data collection method. The thesis's view on the elderly is based on Edlund's and Nordenfelt's theories on human dignity, particularly in the results discussion.

Eight senior individuals participated in the interviews. All participants were Swedish-speaking Finns from the same region. The results from the interviews were diverse. The results show that the right to self-determination and dignity is an overarching part of all aspects of the ideal life in nursing homes. It is important that there is a balance in the daily life in the nursing home, with sufficient flexibility, trust and proper interaction between the residents and the professionals. Some aspects of the results could be linked to previous research on how elderly individuals living in nursing homes described their life there.

The results in the thesis can be used in the future to improve the quality of elderly care and generate thoughts among professionals working in social and healthcare. This study can also serve as a basis for further research in nursing science, gerontology, and social work.

Language: Swedish

Key words: elderly, ideal, nursing home, dignity, self-determination

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Syfte och frågeställning.....	2
3	Bakgrund.....	2
4	Värdighet – en övergripande människosyn.....	4
4.1	Värdigheten enligt Edlund - en absolut och relativ värdighet.....	5
4.2	Värdigheten enligt Nordenfelt – fyra olika typer.....	6
5	Litteratursökning.....	6
6	Litteraturgenomgång.....	7
6.1	Rutiner.....	8
6.2	Gemenskap.....	9
6.3	Aktiviteter.....	10
6.3.1	Fysiska aktiviteter.....	10
6.3.2	Sociala aktiviteter.....	10
6.4	Meningsfullhet.....	11
6.5	Självbestämmanderätt.....	12
6.6	Vårdrelation och personcentrering.....	13
6.7	Identitet och acceptans.....	15
6.8	Hemlighet.....	16
7	Metod.....	18
7.1	Urval.....	19
7.2	Intervjufrågor.....	19
7.3	Datainsamling.....	23
7.4	Dataanalys.....	24
8	Etiska överväganden och trovärdighet.....	25
9	Resultatredovisning.....	27
9.1	De ideala rutinerna i ett serviceboende.....	30
9.2	Välmående genom gemenskap.....	31
9.3	Betydelsefulla aktiviteter i vardagen.....	33
9.4	Meningsfullhet är mångfacetterat.....	35
9.5	Den övergripande självbestämmanderätten.....	38
9.6	Vårdrelationen är mångdimensionerad.....	40
9.7	Bevara sin identitet genom acceptans.....	42
9.8	Hemlighetens roll och betydelse i ett serviceboende.....	44
10	Diskussion.....	47
10.1	Resultatdiskussion.....	48
10.2	Kritisk granskning.....	52

11	Fortsatt forskning och utveckling	53
12	Källförteckning	55
BILAGA 1	1
BILAGA 2	2
BILAGA 3	3
BILAGA 4	4

1 Inledning

Detta examensarbete är en del av projektet Resursstarka äldre som är ett interprofessionellt projekt för sjukskötar- och socionomstuderande vid Yrkeshögskolan Novia. Projektet har som mål att öka kännedom om hur äldres välmående och funktionsförmåga kan stödas genom rätt vård, rätt handledning och rätt sysselsättning. Skribenterna fokuserar på hemmaboende äldre personers uppfattningar om det ideala livet på ett serviceboende och examensarbetets resultat kopplas ihop med projektets mål. De äldres uppfattningar kan fungera som värdefull information för att öka de äldres välmående och livskvalité på ett serviceboende. Examensarbetet är baserat på en forskningsöversikt där datainsamlingsmetoden består av semistrukturerade intervjuer. Detta examensarbete har ett vårdvetenskapligt perspektiv och har även gjorts inom ramen för socialt arbete. Examensarbetets resultat kan användas i framtiden för att utveckla kvaliteten i äldreomsorgen samt väcka tankar bland personal som arbetar inom social- och hälsovård. Studien kan även fungera som underlag för vidare studier inom vårdvetenskap, gerontologi och socialt arbete.

Genom att läsa tidigare forskningar från äldres och vårdpersonalens perspektiv gällande livet på serviceboenden, kunde skribenterna finna centrala begrepp som var återkommande när det gäller vård av äldre i olika länder. Dessa centrala begrepp är rutiner, gemenskap, aktiviteter, meningsfullhet, självbestämmanderätt, vårdrelation och personcentrering, identitet och acceptans och hemlighet. Efter att ha studerat och analyserat resultaten från tidigare forskningar, kunde skribenterna dra en slutsats att det enligt äldres och vårdpersonalens uppfattningar och erfarenheter finns utvecklingsbehov inom äldreomsorgen. En äldre dam som blev intervjuad för en tidningsartikel uttryckte att hon inte är villig att flytta till ett serviceboende, eftersom hon upplever att de äldre inte respekteras och därmed inte har det bra på boenden. (Sarenius, 2019). Enligt en nationell enkätuppföljning av klientnöjdheten inom äldreomsorgen framkommer det att klienterna är mest nöjda med vårdarnas pålitlighet och vänlighet. Det råder missnöje med organiseringen av arbetet till exempel gällande tiden som vårdarna spenderar med klienterna. Mest negativitet förekommer kring aktivitetsverksamheten och möjligheterna att vistas utomhus. (THL, 2022). Utgående från dessa iakttagelser bildades idén att göra en

undersökning som tar fasta på vilka preferenser äldre som är hemmaboende verkligen har då det gäller deras ideala liv på ett serviceboende.

2 Syfte och frågeställning

Syfte med examensarbetet är att undersöka och kartlägga hur äldre över 65-år som är hemmaboende beskriver det ideala livet på ett serviceboende. Arbetet kan bidra med kunskap till utvecklingen av serviceboenden i framtiden i och med att de äldres synvinkel kommer fram. Examensarbetet letar efter svar till följande frågeställningar:

- Hur beskriver de äldre över 65 år det ideala livet på ett serviceboende?
- Vilka preferenser har äldre över 65 år gällande serviceboendets karaktär och miljö?

3 Bakgrund

Enligt Finlands lagstiftning definieras en människa som äldre när hen är över 65 år. Från och med den åldern är den finska medborgaren berättigad till ålderspension. (Terveyskylä, 2023). I examensarbetet används den ovannämnda definitionen för den äldre. Målgruppen för att utföra intervjuerna och få svar på frågeställningarna är hemmaboende äldre. Med termen ideal avses något som är önskvärt, förebildligt eller fullkomligt (SAOL, 2015). Således söker examensarbetet svar på hur äldre beskriver det önskvärda serviceboendet.

Serviceboenden kan endera vara öppna eller privata institutioner där det erbjuds heldygnsvård. Upplägget av vård samt institutionens karaktär kan se olika ut beroende på landet. (Balkin Jelstrup, Gronkjaer, Martinsen, Gåre Kymre, & Geil Kollerup, 2023). Det här examensarbetet fokuserar på det ideala livet på ett effektiverat serviceboende med heldygnsomsorg. Med effektiverat serviceboende menas att den äldre har tillgång till vård dygnet runt. Ofta flyttar en person till ett serviceboende eftersom vårdbehovet har ökat. För de flesta personer som bor på ett serviceboende, blir serviceboendet ett hem för en lång tid, men det kan även ordnas temporära vårdperioder på effektiverade serviceboenden. Vårdperioderna kan sträcka sig från att vara några dagar till flera veckor på grund av olika orsaker, som exempelvis avlastning för närståendevårdare. (Kuntaliitto, 2020). Enligt paragraf 21 § och 22 § i Socialvårdslagen (1301/2014) kan långvarig heldygnsomsorg anordnas när det är motiverat med hänsyn till klientens säkerhet och

hälsa. Lagen stöder klientens funktionsförmåga och rehabilitering och klienten ska ha möjlighet till sin egen privata sfär, trygghet och en hemlik miljö där hen får vara aktiv och delaktig. (Socialvårdslag 1301/2014).

År 2020 har Social- och hälsovårdsministeriet informerat att från och med början av april 2023 ska personaldimensioneringen vara 0,7 anställda per klient på serviceboenden med heldygnsomsorg. (Lähdesmäki & Vornanen, 2009, s. 63). Institutet för hälsa och välfärd och Valvira övervakar genomförandet och förverkligandet av personaldimensionering årligen. Under år 2023 bevakas situationen bland annat i arbetskraftdimensionering. (Valvira - Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, 2023). Ökningen av den åldrande befolkningen påverkar också personaldimensioneringen, befolkningen över 80-år kommer att växa med 116 000 personer tills år 2030 inom Finland. (Institutet för hälsa och välfärd, 2022). Den ökade personaldimensioneringen gynnar klienterna på serviceboenden eftersom det på det teoretiska planet då betyder att det finns mer personal till förfogande och således mera resurser för att öka deras livskvalité i vardagen.

Åldersstrukturen bland befolkningen förändras och många av de äldre klarar sig länge utan hjälp i vardagen, men det ses en ökning i antalet äldre som behöver hjälp under sina sista år. (Institutet för hälsa och välfärd, 2023). Cirka fem till tio procent av befolkningen som är över 75-år bor på ett serviceboende med behov av heldygnsomsorg. I ett serviceboende med heldygnsomsorg har över hälften av boenden någon form av minnessjukdom och övriga personer lider av en långvarig sjukdom som oftast leder till döden. (Finne-Soveri, 2021). Största delen av hälso- och sjukvårdstjänster för äldre förverkligas av den offentliga sektorn men även privata hälso- och sjukvårdstjänster utnyttjas i äldreomsorgen. Eftersom befolkningen åldras och därmed ökas även antalet äldre i behov av vård, bör tjänster inom den privata sektorn utnyttjas allt mer inom äldreomsorgen. Det som skiljer offentliga och privata tjänster åt är naturligtvis avgifterna för klienten. Offentliga tjänster fungerar med principen att alla får likvärdig vård, medan privata tjänster kan användas av vem som helst, med utgångspunkten att klienten betalar själv för den valda tjänsten. (Social- och hälsovårdsministeriet och Finlands Kommunförbund, 2020).

Enligt 2 § i lag (980/2021) "Det är kommunernas och välfärdsområdenas skyldighet att se till att den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand stöds och att tillgången till social- och hälsovårdstjänster som äldre personer behöver tryggas i välfärdsområdena." (Lag om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och

om social- och hälsovårdstjänster för äldre 980/2012). Det innebär att äldre har rätt till att leva ett värdigt liv även i det sista skedet av livet. Vården av äldre ska vara individuellt planerad och utföras enligt deras vårdvilja. Alla personer som jobbar på ett serviceboende har sin egen roll som går ut på att stödja de äldre och respektera deras personliga önskningsar.

Enligt ovannämnda lagar och olika anvisningar borde vårdverkligheten fungera på det ovannämnda sättet. Det finns olika orsaker till att de äldre inom serviceboenden inte alltid får leva enligt vad som skulle vara bäst för dem. Trots att vårdpersonalen har kunskap om att vården ska genomföras enligt klientens individuella behov, framkommer det att vården bedrivs utifrån egna värderingar och synpunkter som inte alltid stämmer överens med individuella preferenser och behov. (Kirkevold, 2018, s. 108). God vård består av god planering samt av vård som genomförs i samtycke med klienten och tjänsten. Klienten själv, och i en del situationer även klientens anhöriga, vet bäst vilka vårdbehov hen vill ha. Äldreomsorgen borde genomföras på ett sätt där grundtanken är att respektera den äldre. Enligt forskning görs vårdplanerna ofta för sent åt klienterna, vilket kan ha en negativ inverkan på hur klienten och anhöriga blir bemötta. (Forsius P. H., 2022).

4 Värdighet – en övergripande människosyn

Världshälsoorganisationen (WHO) betonar att värdigheten handlar om delaktighet, rättvisa, jämlikhet samt rätten till hälsa. Ordet värdighet definieras som respektfullhet och förknippas med de allmänna mänskliga rättigheterna. Värdigheten har en betydelsefull roll inom äldreomsorgen. Vårdpersonalens arbetsuppgift är att bemöta klienter så att värdigheten bevaras. Utgångspunkten för en människans hälsa och välbefinnande bör vara att människan skall få leva ett så fullvärdigt liv som möjligt, oavsett ålder eller andra begränsningar i livet. Ett gott liv för människor innebär delaktighet i aktiviteter och en upplevelse av meningsfullhet i livet. (Clancy , Simonsen , Johanne , Liveng , & Johannessen, 2021).

Med tanke på att det i tidigare forskning och i media har presenterats en bild av att det finns brister i vården och serviceboenden, kan det dras en parallell till möjliga kränkningar av den äldre personens värdighet. Således har skribenterna ansett att värdighetsaspekten har en relevans för att besvara examensarbetets syftet: de äldres ideala liv på ett

serviceboende. Skribenterna har därav valt att inkludera värdigheten i examensarbetet för att analysera intervjuresultaten i diskussionen. Skribenterna tar fasta på två olika vårdvetenskapliga teorier om människans värdighet och den övergripande synen på människan i detta examensarbete utgår från dessa teorier. Den här människosynen understryker att alla människor förtjänar respekt, jämlikhet och rättvisa. Värdigheten genomsyrar med andra ord hela människans liv, exempelvis behöver människan känna gemenskap och meningsfullhet och därför är värdigheten som människosyn relevant för examensarbetet. Nedan görs en mer djupgående dykning i vad värdigheten innebär. Värdigheten delas in i en absolut och relativ värdighet och Nordenfelt delar in värdigheten i fyra olika typer. (Edlund, 2002, ss. 94-95), (Nordenfelt, 2010, s. 69).

4.1 Värdigheten enligt Edlund - en absolut och relativ värdighet

Värdighet är ett mångfacetterat begrepp som kan tolkas ur olika synvinklar. Enligt Edlund (2002) finns ett helhetsperspektiv inom vårdvetenskapen som tar fasta på att människan är en hel och unik individ som vill uppleva och förmedla kärlek. När hen inte får göra detta eller när något som är meningsbärande inom henne krossas, kränks värdigheten. Ifall det visas aktning för värdigheten möjliggör det att människan kan uppleva hälsa och välbefinnande medan det uppstår ett lidande om värdigheten kränks. Att bevara värdigheten och att ha en tydlig definition av värdigheten skapar utrymme för att främja den äldres välbefinnande. (Edlund, 2002, ss. 1-4).

Enligt Edlund finns det en absolut värdighet samt en relativ värdighet. Den absoluta värdigheten präglas av att människan ses som en enhet av kropp, själ och ande. Denna värdighet innebär en oförstörbar helighet och ett värde som människan har blivit given från skapelsen. Den absoluta värdigheten inkluderar även en frihet och ett ansvar med en plikt att tjäna sin nästa. (Edlund, 2002, ss. 109-111) Den absoluta värdigheten finns i den relativa värdigheten både som en inre värdighet och yttre estetisk värdighet. Den relativa värdigheten inre värdighet kopplas samman med att bli sedd och hörd medan den yttre etiska värdigheten kopplas till att visa aktning i form av respekt. Den relativa värdigheten styrs och formas utav samhället och kulturen och kan leva med tiden och spjällas sönder men även upprättas igen. (Edlund, 2002, ss. 1, 95-97).

4.2 Världigheten enligt Nordenfelt – fyra olika typer

Enligt en analys om världighet som är uppgjord av Nordenfelt (2010) kan världigheten delas in i fyra olika typer: människovärde, meritvärldighet, moralisk världighet samt identitetsvärldighet. Människovärdet syftar på den världighet en människa är berättigad till från att vara född som människa. Den ger alla människor lika rätt till respekt och värde. Meritvärldigheten är kopplat till yrke och samhällsliv där en person exempelvis har haft en viss position i samhället. Meritvärldigheten är levande och ändras utgående från det att personen lämnar sitt yrke och får en annan roll under sin lediga tid. Meritvärldigheten kan delas i meritvärldigheten i en formell och informell världighet och detta innebär att kunna ha en officiell världighet i sitt yrkesliv men en informell världighet exempelvis i hemmet som en förälder. Den moraliska världigheten är kopplad till vad en person gör och vad personen har för värderingar. Detta innebär en typ av förtjänad aktning utgående för den äldre personens moraliska ståndpunkt. Identitetsvärldigheten har i sin tur ingen koppling till personens meriter utan finns i en persons integritet och autonomi. Individens självbild kan associeras med identitetsvärldigheten och den kan hotas genom en sjukdom eller en skada men även genom andra människors förödmjukelser. (Nordenfelt, 2010, ss. 69-83).

5 Litteratursökning

Litteraturen för detta examensarbete har hämtats från olika vetenskapliga databaser och vårdvetenskapliga böcker. Databaser som använts för att skapa ett brett och uppdaterat forskningsunderlag är: CINAHL, Biomedcentral, Ebsco, Google Scholar, DuoDERM, Terveysportti och Taylor & Francis Online. Exempel på sökord som har använts är: elderly, expectation, experience, nursing home, life quality, Finland samt attitudes. Dessa har använts i olika kombinationer för att få ett mångsidigt och heltäckande kunskapsunderlag om äldre personer och serviceboenden. Se Bilaga 4 för en fullständig lista på alla sökord som har använts i litteratursökningen.

Forskning från Finland och Norden prioriterades med tanke på dess relevans för arbetet. Efter en omfattande artikelsökning visade det sig vara svårt att enbart bygga examensarbetet kring artiklar från Finland och Norden och därmed utvidgade skribenterna sin forskningsöversikt genom att även inkludera internationell forskning. Artikelsökningen gav upphov till både kvalitativa och kvantitativa artiklar. De kvalitativa studierna gav en god

botten och ett brett underlag för ämnet i detta examensarbete. Avgränsningarna i litteratursökningen baseras på att studien ska innehålla de mest relevanta artiklarna, se Bilaga 4. Vid artikelsökningen ansågs en artikel vara relevant för examensarbetet om den hade fokus på äldres tankar, erfarenheter och attityder antingen från ett serviceboende eller inom hemvården. Föråldrad information har motverkats genom att skribenterna avgränsat sökningen och använt sig av artiklar och tidigare forskning som är högst fem år gamla. Undantag har gjorts för särskilda artiklar som ansetts ha en betydelse för examensarbetet. En av artiklarna som tillämpades var nio år gammal eftersom artikeln ansågs vara relevant i och med att den tangerade forskningsområdet och hade blivit gjord i Finland.

För att fördjupa förståelsen i examensarbetets ämne har skribenterna, utöver sökningen på olika databaser, även läst böcker med fokus på de mest nya och uppdaterade böckerna inom området. Andra viktiga källor som exempelvis: Institutet för hälsa och välfärd och Social- och hälsovårdsministeriets websidor samt lagstiftning gällande social- och hälsovården har även beaktats i detta arbete eftersom dessa varit relevanta och bidragit med tillförlitlighet i examensarbetet.

6 Litteraturgenomgång

I litteraturgenomgången elaboreras olika begrepp som har sammanförts ur flera vetenskapliga forskningsartiklar. Sökorden och artiklarnas *mest centrala innehåll* från artikelsökningen kan ses i Bilaga 4. Alla skribenter har bekantat sig med det valda materialet och kommit till samförstånd gällande artiklarnas *mest centrala innehåll* som är återkommande i de lästa forskningsartiklarna. Dessa artiklar innefattar olika studier där både personalens erfarenheter samt de äldres synvinkel av vård och liv i äldreomsorgen kommer fram. I flera av artiklarna har exempelvis äldre som bor på serviceboenden blivit intervjuade. Utgående från artiklarnas *mest centrala innehåll* bildades *centrala begrepp*. Dessa begrepp är som är stöd i hela examensarbetets struktur och bildade en bas genom hela examensarbetet. De mest centrala begrepp som äldre lyfte fram i tidigare forskningar som ansågs viktiga för att svara på examensarbetets syfte och frågeställningar är: rutiner, gemenskap, aktiviteter, meningsfullhet, autonomi och självbestämmanderätt, vårdrelation och personcentrering, identitet och acceptans och hemlighet.

6.1 Rutiner

Vardagliga rutiner har en positiv inverkan på den äldres hälsa på ett serviceboende. Rutiner kan påverka den äldres välbefinnande och livskvalitet. Rutinerna på ett serviceboende borde vara mångsidiga för den äldre. En bra utgångspunkt är att skapa en vardagsrytm anpassad till boendenas särskilda behov och intressen och samtidigt stödja deras självständighet. Flexibilitet i det dagliga schemat är viktigt så att oförutsedda situationer kan hanteras mer effektivt. Det är viktigt att beakta att det inte är meningen att äldre som bor på ett serviceboende har ett för strängt schema med rutiner att följa; rutinerna är bara en grund och det måste finnas rum för oförutsägbara situationer. Serviceboendets rutiner varierar på varje enhet beroende på de äldres individuella behov. Rutiner på ett serviceboende kan för den äldre innebära att vakna vid önskad tidpunkt eller gå och lägga sig när hen vill. Att ta hand om den personliga hygien och att få klä på sig för dagen är särskilt betydelsefulla rutiner för de äldre i de vardagliga rutinerna. Andra rutiner som uppskattas är att kunna vistas utomhus eller i trädgården regelbundet och då få njuta av vädret och den friska luften. Fysiska och kognitiva aktiviteter så som pussel, kortspel, film eller gemenskap med andra boenden är en del av vardagliga rutiner. (Mondaca, Josephsson, Katz, & Rosenberg, 2018).

Äldres självbestämmanderätt och önskemål är viktiga att ta i beaktande vid uppbyggandet av serviceboendets dagliga rutiner. Vissa individer lever sin vardag utan rutiner, men för andra är ett detaljerat dagsschema viktigt för att skapa struktur i vardagen. Ett individuellt anpassat schema med rutiner hjälper att minska stress hos den äldre. Ett Individuellt schema eller en vårdplan ger en känsla av självständighet, trygghet och på det sättet främjas den äldres fysiska och kognitiva förmågor. Ett serviceboende med heldygnsomsorg som inte har klara rutiner kan leda till en för oförutsägbar och ostrukturerad vardag vilket i sig kan leda till onödig stress för personal och boenden. Människor med en minnessjukdom kan ha nytta av att de vardagliga rutinerna på serviceboendet liknar de rutiner de hade tidigare i livet, eftersom det gör gott för trygghetskänslan. (Mondaca, Josephsson, Katz, & Rosenberg, 2018).

6.2 Gemenskap

För den äldre är det viktigt att bevara kontakten till sin familj, vänner, andra anhöriga och i vissa fall den egna gamla bostaden. Kontakten till dessa är till hjälp när den äldre ska anpassa sig till att leva på ett serviceboende. Att bo eller att flytta till ett serviceboende kan vara en svår process för de äldre, eftersom det innebär att lämna det gamla livet och i stället börja bo på ett nytt ställe. Äldre som bor på ett serviceboende nära familjen och vänner känner sig mindre ensamma och isolerade, eftersom anhörigas roll bevisligen är betydelsefull för den äldres trivsel. En annan aspekt är att en del äldre som bott ensamma eller äldre som inte har nära anhöriga har fått bättre psykisk hälsa efter en flytt till serviceboende, eftersom den sociala biten som fås på serviceboendet då är upplyftande. Gemenskap i sig är värdefullt för de äldre eftersom den kan hjälpa till att minska känslor av isolering, depression och ångest, som är vanliga problem för äldre personer inom hemvården. Att skapa och upprätthålla en positiv atmosfär mellan boenden och vårdpersonalen är en grundläggande beståndsdel i främjandet av äldres mentala hälsa och välbefinnande. (O'Neill, Ryan, Tracey, & Laird, 2020).

Det är viktigt att de äldre trivs på serviceboendet och att de kommer överens med andra boenden. För den äldre kan försämringar i rörelseförmågan och sinnen, så som hörseln och synen, orsaka utmaningar i livet på serviceboendet. Forskning har visat att när klienter på ett serviceboende sitter i samma rum, med inga vårdare är på plats, tenderar de att sitta tysta. När vårdaren kommer på plats blir det mera talande och gemenskap mellan boenden, detta eftersom vårdaren aktiverar de äldre och sporrar dem till att ta initiativ. Det kan vara utmanande att få nya vänner på ett äldreboende eftersom många boenden är sjuka och sårbara. Ett bra sätt för den äldre att få nya vänner på serviceboenden är med hjälp av vårdaren; vårdaren kan se till att klienter med liknande intressen kommer i kontakt med varandra. Att ta i beaktande äldres olika funktionsnivåer när de introduceras till varandra är viktigt. Vårdarens roll är alltså viktig i skapandet av gemenskap och vänskap boenden emellan. Det är dock individuellt, en del önskar vara mycket ensamma medan det för andra är livsviktigt med olika relationer och att få ha en meningsfull gemenskap. (Fermann & Naess, 2018, s. 249).

6.3 Aktiviteter

Dagliga aktiviteter innebär ett stort spektrum av aktiviteter och de kan vara av varierande natur; exempelvis handarbete, trädgårdsarbete, motion, läsning, skrivning eller att lyssna på musik. Professionella inom hälso- och sjukvård ska vara medvetna om aktivitetens betydelse för klientens mående. Det hör till de professionellas roll att utvärdera att verksamheten fungerar på rätt sätt med tanke på anordnandet av aktiviteter. Vid aktiviteter ska man ta i beaktande klientens självbestämmanderätt. (Abdi, Spann, Borilovic, Witte, & Hawley, 2019). Det är alltså viktigt att klienten inte blir tvingad till att delta i någon aktivitet bara för att det hör till att den äldre ska ha aktiviteter.

6.3.1 Fysiska aktiviteter

Fysiska aktiviteter är en del av äldres välmående. Fysiska aktiviteter bevarar balansförmågan, rörelseförmågan och den allmänna konditionen. Därmed kan fysiska aktiviteter förhindra och förebygga olika kroniska sjukdomar så som hjärt- och kärlsjukdomar, ämnesomsättningssjukdomar eller neurologiska sjukdomar. Rekommendationen för den äldre är att dagligen utföra fysiska aktiviteter som varar i ungefär 30 minuter. Exempel på olika fysiska aktiviteter för den äldre är; simning, promenader eller styrketräning. (Norberg, o.a., 2012). Enligt WHO:s rekommendationer för äldre över 65 upprätthålls funktionsförmågan bäst om de fysiska aktiviteterna är minst 150 minuter per vecka. Aerobiska aktiviteter så som balansträning och muskelstärkande aktiviteter har också en hälsofrämjande effekt och kan förebygga fall hos äldre. (World Health Organization, 2010).

6.3.2 Sociala aktiviteter

Aktiv socialisering på ett serviceboende kan förbättra den kognitiva hälsan bland de äldre. Aktiviteter som innehåller socialisering och gemenskap förhindrar känslan av ensamhet, meningslöshet och isolering. Exempel på sådana aktiviteter är kortspel och aktiviteter som utförs i grupp. Forskning har visat att olika sjukdomar eller hälsoproblem är vanligare bland äldre människor som känner sig ensamma och obetydliga i livet. Förebyggande av ensamhet inom serviceboenden är en viktig del av omvårdnaden. (Läkartidningen, 2013).

6.4 Meningsfullhet

Meningsfullhet för en klient som bor på ett serviceboende kan betyda att hen har olika slags aktiviteter i vardagen. Aktiviteter som också innebär gemenskap med andra har ett starkt inflytande på hur meningsfullt den äldre anser att livet är. (Edberg, Ernsth Bravell, & Wijk, 2017, ss. 159-188). Meningsfullhet i vardagen innebär att äldre känner sig värdefulla och upplever välbefinnande. Det betyder även att de upplever att de klarar sig i livet trots utmaningar som uppkommer, så som sjukdomar och funktionsnedsättningar som kan förekomma i och med åldrande. En meningsfull vardag kan förverkligas på ett serviceboende genom att de äldre får tjänster som de behöver, exempelvis psykiatrisk vård eller rehabilitering av en fysioterapeut. Det viktiga här är igen att beakta individen och anpassa vården enligt klienten. Därför är det viktigt att ta hänsyn till den enskilda klientens önskemål och vad som gör hen glad i vardagen. Således kan serviceboendet på det sättet bidra till att varje klient får känna meningsfullhet i livet. Det behövs ett mångprofessionellt samarbete mellan olika yrkesgrupper, anhöriga för att främja hälsan och välbefinnandet hos den äldre. (Malini Pane, 2021).

Det är viktigt för äldre som bor på ett serviceboende att kunna delta i samhället utanför serviceboendet. Det kan skapa en känsla av samhörighet och tillhörighet, vilket kan bidra till att förbättra äldres mentala hälsa. Det kan dock vara utmanande för äldre på serviceboenden att komma ut i samhället, vilket har en negativ inverkan på meningsfullheten i livet för äldre som finner samhällskopplingen särskilt viktig. Det är fördelaktigt att äldre deltar i samhället utanför serviceboendet både för samhället och för den äldre. Äldre människor har mycket livserfarenhet och kan tillföra kunskap och visdom och deras deltagande kan således vara värdefullt för samhället. Att upplevas som delaktig och kunna påverka samhället har en stark knytning till att uppleva sitt liv som meningsfullt. I dagens läge ger teknologin också möjligheter till att vara delaktig i samhället utanför serviceboendet. Klienter kan hålla kontakt med familj och vänner genom videosamtal eller delta i konserter eller kulturella evenemang på nätet. Högtider så som påsk, jul, midsommar och självständighetsdagen är ypperliga tillfällen för äldre att komma ut ur serviceboendet och spendera tid med anhöriga. (Rinnan, o.a., 2018).

Andlighet kan vara en viktig del av livet för äldre som är religiösa. De äldres syn på det religiösa och andliga livet är individuellt. Andligheten kan tolkas som en viktig komponent

för meningsfullheten, och kan vara till att hjälp i hanteringen av svåra livssituationer. Det är viktigt att vårdpersonalen och omgivningen respekterar äldres personliga trosuppfattning. De flesta serviceboenden erbjuder andliga och religiösa aktiviteter såsom gudstjänster, bönegrupper och andliga samtal med professionella. Det betyder att trosutövningen inte ska upphöra efter en flytt till ett serviceboende. (Can Oz, Duran, & Dogan, 2021).

6.5 Själbestämmanderätt

Ett grundbegrepp inom vården är självbestämmanderätt. Det innebär att vårdtagaren ska få bestämma över sitt liv och den vård hen får. Enligt självbestämmanderätten kan vårdtagaren inte tvingas till behandlingar. (Statens medicinsk-etiska råd, u.d.). Utgångspunkten är att äldre på serviceboenden borde få leva ett meningsfullt liv där deras fria vilja beaktas. Forskningsresultat inom ämnet tyder på att den äldres fria vilja inom serviceboende uppfylls knapphändigt. Ett av de främsta hindren som har en negativ påverkan på den äldres fria vilja är att ha för rigida rutiner på serviceboenden. Dessa innefattar exempelvis ordnings- och säkerhetsregler samt vilken praxis ett serviceboende följer. Även om dessa principer behövs för att garantera ett säkert och fungerande serviceboende, bör de inte inkräkta på den äldres autonomi. (Tuominen Leena, Leino-Kilpi, & Suhonen, 2014, ss. 1-3).

Ett näraliggande begrepp är klientens integritet. I vårdsituationer är klienten utsatt eftersom vårdare kommer in på den personliga sfären på flera sätt, både kroppsligt och exempelvis genom tillgången till patientjournaler. Dessa åtgärder är nödvändiga för att vården ska fungera, men vårdaren bör ha klientens integritet i åtanke. Respekt för integriteten kan ges genom att personalen tar den individuella klientens värderingar och önskemål i beaktande. Som begrepp har integritet åtminstone tre betydelser, nämligen den personliga sfären, en känsla av helhet samt karaktärsegenskaper som är värdefulla för en själv. Om klienten upplever att hens rätt till självbestämmande inte uppfylls kan hen uppleva det som integritetsintrång. (Wiklund Gustin & Bergbom, 2012, ss. 382-384). I en forskning från södra Finland där äldre på serviceboenden intervjuades, kom det upp bland annat att äldres autonomi uppfylls i att få ha eget rum, kunna hälsa på anhöriga, få hjälp i

deras grundläggande behov, kunna ha egna kläder samt att kunna fara och sova sent. De äldre svarade dock att deras fria vilja inte aktualiseras exempelvis med att få välja mat och mattider, få hjälp i tid eller i att kunna röra sig fritt inomhus eller utomhus. (Tuominen Leena, Leino-Kilpi, & Suhonen, 2014, ss. 7-8). Dock är det så att äldre har rätt till daglig utevistelse och att få bestämma om sovtider samt att alltid få säga hur hen vill bli vårdad. (Jansson & Almberg, 2011, s. 56).

6.6 Vårdrelation och personcentrering

På 1950-talet hade serviceboenden en mer institutionell medicinsk uppgiftsrelaterad hållning och utvecklingen har under de senaste årtiondena gått mot en mer personcentrerad vård där människan sätts i centrum och valen och besluten som fattas skall utgå från kundens egna önskemål vad gäller hens liv. I den personcentrerade vården är personens val, autonomi och delaktighet nyckelord. (Balkin Jelstrup, Gronkjaer, Martinsen, Gåre Kymre, & Geil Kollerup, 2023). För att förstå och ge god vård för den äldre är det viktigt att förstå vad personcentrerad vård innebär och hur det genomförs. Personcentrerad vård inom äldreomsorg ska alltid utföras utgående från de äldres egna önsknings, upplevelser och individuella behov. I personcentrerad vård är det viktigt att ta i beaktande äldres egna värderingar och på det sätt kan den äldres värdighet behållas. Som redan nämndes i kapitel tre, uppnås inte alltid en personcentrerad vård för de äldre, eftersom vårdpersonalen tenderar att implementera vård utgående från sina egna värderingar och synpunkter. Vårdpersonalen ska kunna förstå både anhöriga och klienten, eftersom de har en annan synvinkel på situationen och inte besitter samma kunskap som vårdpersonalen. Därför är det viktigt att kunna läsa av anhöriga och klienten och ta i beaktande deras tankar av vården. (Kirkevold, 2018, s. 108).

Vårdrelationen och kvaliteten i vården hänger ihop med varandra. Genom att beakta den äldres uppfattningar om en god vård kan en mer optimal vård skapas. Det har förut forskats i att en god vård har en förankring i tidsaspekten. För att uppnå boendens vårdbehov behövs det tillräckligt med resurser och tid. Det är påvisat att klienter som har mera sjukdomar både får och behöver mera konkret och tidskrävande vård. (Hwang & Chin-Tang, 2019). En god vårdrelation bör bygga på att förstå den andres livsvärld och således är empatin en viktig faktor i främjandet av den äldres hälsa. Den äldre personen har ett grundläggande mänskligt behov att bli sedd som den man är och det är även en viktig

aspekt i vårdrelationen. Genom att lyssna och visa sin förståelse för den äldre kan den äldre känna sig värdig och bekräftad. Livsberättelsen kan fungera som ett ypperligt verktyg för att lära känna den äldre bättre. I den goda vårdrelationen är det även viktigt att beakta individens rätt till självbestämmande och självständighet. Detta innebär att den äldre skall kunna fatta beslut gällande sitt eget liv så länge behoven uppfylls. Vårdpersonalen har ett ansvar att kunna stödja den äldre när hen ej längre är kapabel att fatta beslut som är viktiga för hälsan och funktionsförmågan. (Ericsson , 2011, ss. 308-315).

Personcentrerad vård kan också kopplas ihop med det som är meningen av individens integritet. Med integritet inom äldreomsorgen menas att individen ska respekteras som personen hen är sig själv. Det innebär även att klientens närings- och vätskebehov, behov för socialt umgänge uppnås. Klientens funktionsförmåga ska också understödjas. Det har visats att i många fall ses individen som sjukdomen hen har och allt fokus läggs på vården av just sjukdomen. Det leder till att klienten i detta fall blir mera som ett objekt och ses inte som en person som har sina olika individuella behov. Äldre kan också känna att de inte har tillräckligt med mod till att uttrycka sina egna känslor och tankar eftersom de tänker att vårdarens reaktion är negativ. Klienten vet att detta kan orsaka konflikter i vårdrelationen, vilket de inte önskar. (Kirkevold, 2018, ss. 96-98).

Inom ramen för personcentrerad vård kan olika verktyg tillämpas. Ett verktyg som tillämpas är så kallade helhetliga geriatriska datainsamlingssystem. Det är positivt ifall dessa system kan ha en multidimensionell förankring och att det kan tas fasta på olika yrkesutövares bedömningar och iakttagelser av en äldre person. Att det i interprofessionella team råder jämlikhet och ett ömsesidigt lyssnande till varandra där kollegorna respekterar varandras synpunkter gällande en klient kan utgöra en god grund för en omfattande vårdplan och där det tas fasta på klientens självbestämmande och hens olika behov. (Ivanoff Dahlin, o.a., 2018). När det gäller behov, finns det en tendens att vissa behov blir oupptäckta eftersom de är svåra att definiera, så som kognitiva behov. Institutionens form kan även vara en faktor som möjliggör igenkännande och förverkligande av behov men institutionen kan ha en struktur som inte tillåter vissa typer av behov att komma fram. Anhöriga och den äldres sociala krets kan vara viktiga källor för att lära känna den äldre bättre och utvidga synen gällande personen. Inom datainsamlingssystemen kan personcentreringen stödas på ett

optimalt sätt genom att ha tydlig och relevant information. Flexibilitet är en egenskap som kan underlätta i upptäckande av behoven när professionella gör upp en skräddarsydd profil inom datainsamling. Genom att samarbeta utöver professionernas gränser, kan de olika yrkesutövarnas erfarenheter ha en viktig roll i att upptäcka en människas olika behov. (Ivanoff Dahlin, o.a., 2018).

Patientberättelsen är viktig inom all social- och hälsovård men särskilt i den äldres vård. Med hjälp av patientberättelsen kan den professionella som har en vårdrelation med klienten planera och utföra individanpassad vård för klienten. Från en patientberättelse kan nyttig information fås, exempelvis klientens möjliga riskinformation, vilka läkemedel klienten har och det innefattar i principen klientens hela vårdhistorik. Alla professionella inom social- och hälsovården är skyldiga att fylla i journalhandlingar inom fem dygn efter vård förhållandet har tagit slut med klienten. Varje beslut från samtal, den dagliga vården eller någon övrig vårdåtgärd som blivit gjort mellan den professionella och klienten dokumenteras i patientberättelsen som klienten själv kan se. I patientberättelsen kommer det alltid upp vem som var med och var ansvarig i klientens vård samt datum och tid. Patientberättelsen hjälper de professionella att kommunicera bättre med varandra och utföra trygg vård för klienten och det kan även hjälpa till ifall det finns något oklart i klientens patientberättelse. Då kan vårdarna vara i kontakt med den enheten eller de professionella som har dokumenterat ifall det finns oklarheter. Välutförd dokumentering är nyckeln till en säker och personcentrerad vård för den äldre. (Valvira - Tillstånds - och tillsynsverket för social- och hälsovården, 2018).

6.7 Identitet och acceptans

Det visar sig att de äldre känner sig svaga om och när de förlorar delar av sin autonomi och rätt till självbestämmande. Detta handlar mycket om acceptans av situationen, för den äldre personen ska då kunna vänja sig till den förändrande funktionsförmågan och även livets slutskede. De äldre kan känna att de är en belastning ifall de behöver hjälp med vardagliga situationer. Personer känner sig olik sig själv när det kommer till accepterande av den förändrande situationen som kommer i och med åldrandet. Vissa lever en dag åt gången medan andra tänker på framtiden dagligen, exempelvis hur snabbt ens situation kan ändra, till exempel på grund av en sjukdom. Det har också kommit upp i forskningen

att en del personer inte alls vill tänka på åldrandet eftersom det orsakar mycket ångest. (Olaison; Cedersund; Marcusson ; Nord; & Sverker, 2022, ss. 417-419).

Ofta fokuserar den äldre på personen hen tidigare var och inte på vem hen är just nu. Det gamla livet har alltså ett starkt fäste i den äldres liv. Vid åldrandet förekommer förändringar i funktionsförmågan och för vissa kan förändringarna ske snabbt. När den äldre insjuknar i någon sjukdom, är det oftast de fysiska och psykiska funktionsförändringarna som medför försämringar i den äldres hälsa och inte själva sjukdomen i sig. (Ranhoff, 2018, ss. 81-90). Att ha motivation för att leva är en viktig del i livet för den äldre. Motivation kan påverkas av olika saker, men de flesta äldre känner att de får motivation av hoppfullhet och att ha olika mål i livet. För vissa kan motivationen vara barnbarnen och för andra kan den vara en resa eller något annat som har planerats i förväg. Dock kan det finnas en rädsla bland äldre att livets skede kan ändra drastiskt. De äldre kan också få motivation av att ha en vilja att leva så länge som möjligt. (Olaison; Cedersund; Marcusson ; Nord; & Sverker, 2022, ss. 417-419).

Genom livet går människan igenom olika livsstadier och tillför således olika former av nytta till samhället. Unga far till skolan och vuxna far till arbetet och de har en viss roll i samhället. Vid åldrande kan det vara svårt att behålla sin identitet och känna att ens liv är värdigt eller att man fortfarande har en roll i samhället. Att bli äldre innebär att pensioneringen blir aktuell, vilket kan ge känslor vilshenhet i livet. Som tidigare tagits upp, kan många äldre känna att de är en påfrestning för yngre människor i samhället och till sina anhöriga. (Lindqvist, 2016). Enligt forskning har många boenden endast lite kontakt med den yttre världen utanför serviceboendet, vilket tenderar att skapa problem för bibehållandet av den egna identiteten. Serviceboenden borde försöka knyta den äldres tidigare liv, intressen och värderingar till det nya livet på serviceboendet. (O'Neill, Ryan, Tracey, & Laird, 2020, s. 488).

6.8 Hemlighet

Per definition är ett hem ens bostadsort, den sociala enheten som en familj utgör samt är det en bekant och trevlig miljö. (Merriam-Webster, u.d.) Begreppet *hem* är alltså mångfacetterat och har en subjektiv betydelse. Hemmet är en viktig del av en persons identitet och sociala liv, hemmet har också en stor betydelse för livskvalitén och välmående hos människan. (O'Neill, Ryan, Tracey, & Laird, 2020, ss. 479-480).

De flesta äldre vill bo hemma i den bemärkelsen att det är deras egen bostad (Social- och hälsovårdsministeriet, 2020, s. 37). Alla äldre kan dock inte bo hemma när den egna hälsan börjar svikta och då blir lösningen att förlita sig på serviceboenden som deras hem. När personen flyttar till ett serviceboende ska det motsvara ett hem. Det betyder att uppbyggnaden av serviceboendet är ändamålsenligt så att den äldre kan ha ett gott och värdigt liv i en hemlik miljö. (Tuominen Leena, Leino-Kilpi, & Suhonen, 2014, ss. 1-2). Forskning har funnit att fyra olika kategorier är särskilt viktiga att ta fasta på när det gäller hemmastaddhet på ett serviceboende. Dessa är att skapa en känsla av kontinuitet, tillhörighet och att det finns möjligheter till att ha ett aktivt liv. Egna livserfarenheter och opassande förväntningar var typiska orsaker hos äldre som fann det svårare att anpassa sig till att bo på ett serviceboende. Det är också en sorg för många att förlora det egna hemmet och bli bunden till serviceboendets rutiner. Många äldre fann det viktigt att ta farväl av det gamla hemmet och de som hade möjlighet till detta hade lättare att gå igenom processen att bli hemmastadd på ett serviceboende. (O'Neill, Ryan, Tracey, & Laird, 2020, ss. 479-481, 485).

Enligt Vaismoradi, Wang, Turunen & Bondas (2016) framkommer det att äldre personer önskar att det skall ske ett slags kontinuum av de aspekter som berör deras tidigare hem. Att ta fasta på att den äldre personen skall få ha rätt till preferenser vad gäller personlig hygien, mat, sömn och privat utrymme är väsentliga egenskaper att ta i beaktande vad gäller skapandet av en hemlik miljö för den äldre vid ett serviceboende. Personal som jobbar vid ett serviceboende är i en nyckelposition i att skapa en god och hemlik miljö. Ifall det råder en brist på personal kan det skapa en låg produktivitet och effektivitet med låg moral och kan det innebära att de äldre upplever att vårdarna inte bryr sig om dem. För att uppnå en harmonisk och hemlik miljö behöver det råda en balans mellan klienternas individuella behov och institutionens helhetsmässiga dimension. Genom att personalen har en hållning där helheten kan ses och klienternas personliga preferenser kan identifieras, hittas den information som är viktig när det kommer till att bevara och skapa en hemlik miljö. Vårdarnas professionella bakgrund och utbildning har således en betydelse för att kunna balansera ut en institutions rigiditet och form. Det är även viktigt att kunna se individens behov i förverkligandet av att skapa serviceboenden så hemlika som möjligt. (Vaismoradi, Wang, Turunen, & Bondas, 2016, ss. 115-116).

Under en längre tid har välfärdspolitiken i Finland haft fokus på att äldre personer skall vara hemmaboende så länge som möjligt. Kommunerna har en ansvarsroll där de skall göra upp en plan för att stödja den äldre befolkningens förmåga till att klara sig på egen hand. Detta uppfylls genom att ta fasta på välbefinnande, hälsa och funktionsförmåga. (THL, 2023, s. 23).

7 Metod

I examensarbetet har en empirisk kvalitativ forskningsmetod använts. Kännetecknen för en kvalitativ studie är att den fokuserar på intervjudeltagarens egna tankar och synvinklar. Människan anses vara unik eftersom hen är utformad utifrån egna upplevelser och tolkningar. Det är människans upplevelser och tankar som den kvalitativa studien vill få fram. Syftet är inte att genom resultaten kunna generalisera, utan syftet är att skapa en djupare förståelse för ett fenomen. Vanliga datainsamlingsmetoder är intervjuer, ljudinspelningar och observationer. (Kristensson, 2014, ss. 116-117). Eftersom examensarbetets mål är att få fram äldres perspektiv på ett fenomen anses den kvalitativa forskningsmetoden vara mest lämplig. Med den här metoden får intervjuaren fram deltagarens egna personliga tankar och uppfattningar. I resultatet fås en mer ingående insikt i hur äldre beskriver livet på det ideala serviceboendet. Förhållningssättet i arbetet är deduktivt. Genom ett deduktivt förhållningssätt i kvalitativ forskningsmetod väljs en teori eller modell ut i tidigt skede i forskningen och den valda modellen följer genom hela arbetet som en röd tråd. (Henricson, 2017, s. 114). I examensarbetet följer de utvalda centrala begreppen som en röd tråd genom arbetet, alltså i litteraturgenomgången, i intervjuerna, i resultatet och i diskussionen. De centrala begreppen tillför en struktur och skapar ett stabilt underlag i arbetet för datainsamlingen, dataanalysen och resultatet.

Inspelade intervjuer används som datainsamlingsmetod eftersom skribenterna då får fram information som behövs för att genomföra studien. Intervjuerna i studien följer metoden för semistrukturerade intervjuer. Den här intervjumetoden innebär att intervjun består av formulerade och detaljerade frågor, men de behöver inte ställas i samma ordning. Därför är intervjun lite mera fri än en strukturerad intervju. (Henricson, 2017, s. 145). Intervjumetoden valdes i och med att arbetets centrala begrepp ger en klar struktur för hurdana frågor bör ställas för att svara på examensarbetets frågeställning. Metoden ger

även utrymme för mer detaljerade frågor, vilket ger mer djupgående svar. I det här kapitlet beskrivs metoden, urvalet och datainsamlingen för examensarbetet.

7.1 Urval

I en kvalitativ intervjustudie behöver urvalet inte representera den generella populationen, vilket betyder att skribenterna kan ha särskilda inklusions- och exklusionskriterier. Urvalet strävar till att hitta olika lämpliga kandidater i stället för att slumpvis välja deltagare. Det underlättar studien om deltagarna är ivriga berättare men det hör till intervjuarens ansvar att ställa relevanta frågor. Det finns olika sätt att skaffa deltagare, exempelvis bekvämlighetsurvalet där skribenterna hittar deltagare från olika sammanhang, till exempel via organisationer eller arbetsplatser. Det avsiktliga urvalet betyder att deltagare medvetet väljs med eftersom de bedöms besitta värdefull och användbar information för studien. (Kristensson, 2014, ss. 128-130).

I studien har skribenterna använt sig av både bekvämlighetsurvalet och avsiktliga urvalet. Deltagarna hittades genom att kontakta relevanta pensionärsföreningar i Finland och från den ena föreningen fick skribenterna tillsammans fem respondenter. Kontaktpersonerna i dessa föreningar fick information om studien och vidarebefordrade den till sina medlemmar, och därifrån hittades intresserade deltagare. Sammanlagt deltog åtta respondenter i datainsamlingen. Skribenterna kontaktade de valda föreningarna angående forskningstillstånd före intervjuerna utfördes. Föreningsrepresentanterna svarade att forskningslov inte behövs i och med att det är frågan om ett examensarbete.

7.2 Intervjufrågor

Intervjufrågorna har fått inspiration från artiklar som skribenterna ansåg vara relevanta för examensarbetets syfte. Tidigare forskning analyserades och det visade sig att största delen av forskning som bedrivits har tangerat äldre personer som bor på ett serviceboende. Utgående från materialet Bilaga 4 bildades centrala begrepp eftersom tematiken i begreppen ansågs vara relevant i livet på ett serviceboende. Dessa centrala begrepp är: rutiner, gemenskap, aktiviteter, meningsfullhet, självbestämmande, vårdrelation och personcentrering, identitet och acceptans samt hemlighet. Begreppen utgjorde en grund

för skapandet av intervjufrågorna. I detta examensarbete ligger fokuset på hemmaboende äldres synvinkel gällande deras ideala liv på ett serviceboende.

Före intervjun är det fördelaktigt att utföra en provintervju. Då testas intervjuerna och frågor som kan visa sig vara svårförstådda eller irrelevanta och kan förändras. Det är därför naturligt att efter provintervjun ännu justera frågorna. För intervjuaren ger provintervjutillfällena ett bättre grepp om intervjuarens roll och de ger mer självsäkerhet inför de riktiga intervjuerna. (Kristensson, 2014, s. 141). Innan förverkligandet av de riktiga intervjuerna testades frågorna på skribenternas anhöriga för att säkerställa att frågorna är av god kvalitet och att de är lättförståeliga. Tre anhöriga i olika åldersgrupper fick vara med i testningen. Det märktes snabbt att den äldsta testrespondenten besvarade frågorna på ett mer obehindrat sätt. De yngre testrespondenterna hade naturligtvis inte tänkt på livet på serviceboende på samma sätt eftersom det är så långt i framtiden, vilket gjorde det utmanande för dem att föreställa sig det ideala serviceboendet. För den äldre testrespondenten löpte testintervjun alltså smidigare. Därför ansåg skribenterna att intervjufrågorna är adekvata för arbetet eftersom målgruppen är just äldre personer.

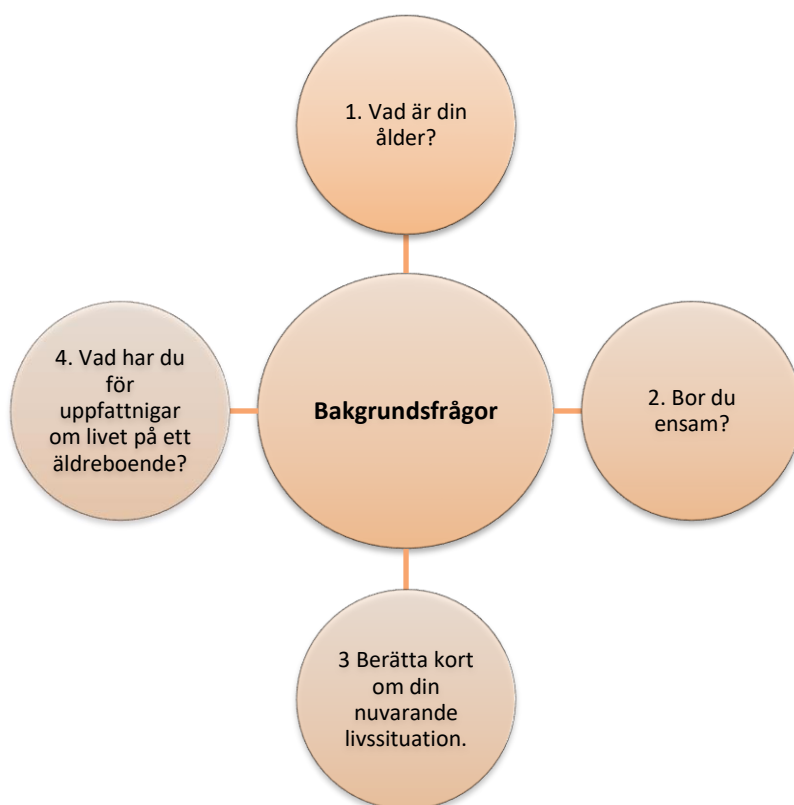

Figure 1, Bakgrundsfrågor i intervjun

Ett exempel är bakgrundsfrågan där respondenten får berätta om hen bor ensam eller inte. Bakgrundsfrågor kan ses i figur 1. Skribenterna anser att frågan är relevant eftersom det märktes i de tidigare forskningarna (Bilaga 4) att äldre som bott ensamma före flytt till serviceboende tenderade att trivas bättre än äldre som tidigare haft ett rikare socialt liv på hemmafronten. (O’Neill, Ryan, Tracey, & Laird, 2020). Vid testintervjun noterades att bakgrundsfrågorna är av betydelse för forskningen också på andra sätt. Bakgrundsfråga nummer fyra ”Vad har du för uppfattningar om livet på ett äldreboende?” var en tankeväckande fråga som fick testrespondenten att få i gång tankeverksamheten redan före de tillfrågades de riktiga intervjufrågorna. Enligt testrespondenternas feedback var det lämpligt med det valda intervju upplägget, alltså att bli ombedd att tänka sig själv in i situationen att bo på ett serviceboende för att få svar på examensarbetets syfte.

I tabell 1 finns intervjufrågor tillsammans med de centrala begreppen. Tabellen klagör vilka av de centrala begreppen har bildat hurdana intervjufrågor. I Bilaga 2 kan intervjufrågorna ses i sin helhet utan de centrala begreppen.

Rutiner	Vilka rutiner är viktiga för dig i vardagen?
Gemenskap	Hurdan gemenskap vill du ha med andra personer som bor på ett äldreboende?
Aktiviteter	Hurdana aktiviteter vill du att skall finnas i ditt ideala liv på ett äldreboende? (aktiviteter så som konst och kultur, motion, andliga aktiviteter?)
Meningsfullhet	Vad innehåller en meningsfull vardag för dig på ett äldreboende?

Självbestämmanderätt	Vad är värdefullt för dig gällande din självbestämmanderätt och hur vill du att din självbestämmanderätt tas i beaktande?
Vårdrelation och personcentrering	Hurdan relation vill du ha med vårdpersonalen och hur vill du som person bli bemött av vårdpersonalen?
Identitet och acceptans	Hur kan man i det ideala livet på ett äldreboende skapa utrymme för att alla får vara sig själva och bevara sin identitet?
Hemlighet	Hur blir det ideala livet på ett äldreboende så hemligt som möjligt för dig?
Intervjun avslutas med frågan:	Är det något utöver de saker som vi har tagit upp som du skulle inkludera i ditt ideala liv på ett äldreboende?

Tabell 1, Intervjufrågor med centrala begrepp

I testintervjun fick skribenterna även användbar information från testrespondenterna angående strukturen på intervjufrågorna. Testrespondenterna gav feedback om att ändra intervjufrågornas ordning så att de går från lättare till svårare frågor. Testrespondenterna upplevde att ju längre intervjun framskred, desto mera ökade tankeflödet och således är det logiskt att svårare frågor ställs sist. Konkreta frågor var lättare att svara på medan mer abstrakta frågor så som om meningsfullhet var mer utmanande. Dessa frågor är av sådan karaktär att de inte hör till det dagliga livet och därav krävs mera tid för att samla tankarna. Efter testrespondenternas respons modifierades frågornas ordning med att exempelvis frågan som rör meningsfullhet flyttades neråt i intervjun. I tabell 1 finns de färdiga och slutgiltiga intervjufrågor och intervjublanketten kan även ses i sin helhet i Bilaga 2.

7.3 Datainsamling

I datainsamlingen används forskningsintervjuer som metod. De skiljer sig från exempelvis anställningsintervjuer, eftersom forskningsintervjuernas idé är att undersöka de intervjuades synvinkel och livserfarenhet gällande ett ämne. Således är den kvalitativa intervjun datainsamlingens redskap. Det är en förutsättning att intervjuaren besitter ämneskompetens, är flexibel, tydlig och opartisk för att utföra en skicklig intervju. Frågorna i själva intervjun ska vara formulerade på ett sätt som möjliggör så grundliga svar som möjligt. Studiens syfte ska vara grundpelaren i utformningen av frågorna. Under intervjuens gång ska intervjuaren undvika att ställa slutna frågor eller två frågor samtidigt. Frågorna ska inte heller vara ledande, eftersom det påverkar svaret. Intervjuarens roll är alltså att behålla sin neutralitet. Den som blir intervjuad ska kunna säga var intervjun ska ske. Det mest lämpliga är en avskild plats där det kan pratats ostört. Intervjudeltagarna måste känna till att de har rätt att avbryta intervjun också under intervjuens gång. (Kristensson, 2014, ss. 132-138).

För att underlätta analysen som görs av intervjumaterialet, bör intervjuerna spelas in. Deltagarna behöver ge sin tillåtelse till att intervjun spelas in. Före intervjun ska den som blir intervjuad få höra mer om intervjun och syftet. Efter intervjun ska den skrivas ner, alltså transkriberas, gärna när intervjun fortfarande är färsk i minnet. Transkriberingen innebär att intervjuerna skrivs ner ordagrant och utan igenkännande faktorer så som namn och platser. (Kristensson, 2014, ss. 136-140).

I examensarbetet deltog sammanlagt åtta frivilliga äldre som var över 65 år. Deltagarna var alla finlandssvenskar mellan 66–91 år och alla deltagare bor i Egentliga Finland. Två av deltagarna var under 70 år. I ålderskategorin 70–79 deltog sammanlagt fyra personer. I studien deltog också en person som var omkring 80 år och en som var över 90 år. Av deltagarna var sex kvinnor och två var män. Gemensamt för respondenterna är att de lever aktiva liv som pensionärer. Majoriteten av deltagarna bor med sin maka eller make medan övriga bor ensamma.

Intervjuerna genomfördes på valfri plats enligt överenskommelse med deltagaren. Skribenterna var överens om att respondenterna skulle bli intervjuade fysiskt och inte exempelvis via telefon. Detta för att erhålla intervjuer av hög kvalitet med tanke på ett gott bemötande och samspel samt för att undvika missförstånd. Studeranden genomförde alla

1–3 intervjuer per student enligt respondenternas och sina egna tidtabeller. Intervjudeltagarna fick vara med och bestämma om en lämplig plats för intervjun. Det ansågs onaturligt att ha fler än en intervjuare på plats per respondent, vilket är anledningen till att intervjuerna delades in på det beskrivna sättet. Före intervjuerna fick deltagarna läsa och skriva under en samtyckesblankett. Förfrågan- och samtyckesblanketten finns att ses i Bilaga 3 och beskrivs utförligare i kapitel 8 om examensarbetets etiska del. Intervjuerna bandades in genom röstinspelning, vilket intervjudeltagarna var medvetna om. Efter att intervjuerna genomförts, påbörjades transkriberingsstadiet där varje skribent transkriberade sina egna utförda intervjuer. Efter transkribering hade skribenterna en gemensam diskussion om intervjuerna och alla transkriberingar lästes igenom.

7.4 Dataanalys

Dataanalysen påbörjades efter att datainsamlingsstadiet var slutfört. En tillämpad kvalitativ innehållsanalys har använts för att analysera intervjumaterialet. En kvalitativ innehållsanalysmetod är användbar i en intervjustudie för att analysera textens innehåll på ett systematiskt och strukturerat tillvägagångssätt. Kvalitativa innehållsanalysmetoder används vanligtvis i forskning och examensarbeten, eftersom metoden ger en helhetsbild av den genomgångna och tolkade texten. Den kvalitativa innehållsanalysmetoden koncentrerar sig på att beskriva genom att identifiera textens skillnader, likheter och mönster. (Kristensson, 2014, ss. 142-143). Den tillämpade kvalitativa innehållsanalysen gjordes på följande sätt:

Steg ett i dataanalys processen innefattade transkribering av intervjuerna. Analysenheten lästes igenom upprepade gånger för att få en övergripande uppfattning om innehållet. (Kristensson, 2014, s. 144).

Steg två innebar en identifiering av meningsbärande enheter i intervjuerna, vilket betydde att delar i intervjuer som inte ansågs relevanta identifierades så att de inte används. (Kristensson, 2014, s. 144). Skribenterna hade hand om de egna utförda intervjuerna.

Steg tre bestod av kodning, där ord och meningar sammanfattades till en typ av etikett. (Kristensson, 2014, s. 144). Här gjordes en förenklad version av kodning där viktiga ord och meningar valdes ut som koder. Dessa utvalda betydelseenheter lagades i en tabell för att alla skribenter enkelt skulle kunna få en överblick över det väsentliga i intervjuerna.

Steg fyra bestod av att kodningarna blev igenomlästa och likheter söktes efter. Liknande koder bildade underkategorier. (Kristensson, 2014, ss. 144-145).

Steg fem betydde genomläsning av koder, underkategorier och texterna. Det här skedet innebär att analysen har en mer tolkande form där underkategorier kan läggas som huvudkategorier. (Kristensson, 2014, s. 145). I examensarbetet gjordes en genomgång av analysgenomgången mellan skribenterna där en ny, mer kortfattad tabell gjordes där underkategorier och huvudkategorier framställdes i tabell 3.

Steg sex skulle innehålla genomläsning av kategorier och underkategorier och så skulle det bildas huvudkategorier. I vissa forskningar hittas inte något som är övergripande och då behövs inte steg sex. (Kristensson, 2014, s. 145). Här gjorde det deduktiva förhållningssättet och intervjus struktur att huvudkategorierna som bildades var redan från början förutsägbara, eftersom det mest övergripande som hör till underkategorierna är exempelvis meningsfullhet eller rutiner vilket gjorde det naturligt att dessa också blev huvudkategorier. Detta eftersom intervjufrågorna i sig själva hade klara specifika begrepp.

8 Etiska överväganden och trovärdighet

För att göra ett etiskt examensarbete som också följer finländska yrkeshögskolors etiska rekommendationer om examensarbeten, har Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene r.f:s rekommendationslista gått igenom. (Arene rf., 2019). Efter att ha läst checklistan noterade skribenterna att examensarbetet inte strider mot några av de nämnda rekommendationerna. Skribenterna är inte partiska, alla är förtrodda och inlästa i ämnet, forskningsetiska linjer är bekanta och personuppgifter har blivit omhändertagna enligt rådets rekommendationer. Det framkom, som redan nämnts i arbetet, att skribenterna noggrant utförde forskningsprocessen genom att ta reda på om det finns behov för forskningslov. I det här fallet behövdes inget forskningslov, eftersom deltagarna inte är patienter eller klienter som använder tjänster inom ramen för avhandlingsarbetet (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023). Således följer tillvägagångssättet yrkeshögskolornas etiska rekommendationer.

Den forskningsetiska delegationens princip om God vetenskaplig praxis har även beaktats i examensarbetet. (Forskningsetiska delegationen, 2023, ss. 11-14). Grundprinciperna där är ärlighet, tillförlitlighet, uppskattning samt ansvarstagande. De etiska principerna bör

beaktas under hela arbetsprocessen, från början till slut. Dessa har beaktats genom att se till att material, metod och planering av arbetet är ändamålsenliga och därmed uppfyller kraven för ett examensarbete. Samarbetet mellan skribenterna har skett på ett öppet och rättvist sätt. Skribenterna har respekterat varandra vilket lett till att processen skett på ett smidigt och etiskt sätt där överenskomna regler och ovannämnda principer följts. Källor har hänvisats till på rätt sätt vilket visar respekt mot deras skribenter och aktörer. Förhandsbedömning och samtycken skaffades före påbörjandet av intervjuerna vilket går enligt God vetenskaplig praxis. (Forskningsetiska delegationen, 2023).

Behandlingen och utförandet av intervjuerna följer forskningsetiska principer, vilket förklaras i det här stycket. (Forskningsetik, 2017, ss. 57-80). Inför intervjun fick intervjudeltagarna ta del av mer information om studien, som de alltså själv visat intresse för att delta i. Före intervjun började, läste respondenterna igenom och skrev under ett av skribenterna skrivet kontrakt om samtycke och information om hur intervjun går till. På det sätt blev deltagarna medvetna om ljudinspelningen, som användes för datainsamling (Bilaga 3) och om att personuppgifterna behandlas anonymt. Materialet i intervjuerna har endast bearbetats av skribenterna i examensarbetsprocessen. Materialet har bevarats och sparats endast under bearbetningen av studien och endast skribenterna har haft tillgång till materialet. Deltagarnas personuppgifter kommer inte att publiceras i studien och dataanalysen har behandlats anonymt så att det inte går att identifiera någon av deltagarna i examensarbetet, vilket går enligt de etiska reglerna för examensarbeten. (Arene rf., 2019). När databehandlingen har slutförts och resultaten blivit nedskrivna, kommer all data inklusive avtalsförfrågningarna, ljudinspelningarna och transkriptionerna att förstöras. I slutet av intervjuerna tillfrågades respondenterna om de vill ta del av det slutgiltiga examensarbetet och alla deltagare önskar få ta del av det slutgiltiga arbetet.

Trovärdighet i en kvalitativ studie har fyra olika dimensioner, nämligen tillförlitlighet, överförbarhet, giltighet och verifierbarhet. Till tillförlitlighet hör att de presenterade resultaten och analysen ska vara grundade på enbart sanning och vara fri från fördomar. Ett sätt att öka tillförlitligheten är genom att skaffa ett brett datainsamlingsmaterial. Överförbarheten betyder att läsaren får göra en egen uppfattning om studiens resultat är giltigt också i andra sammanhang. En noggrann beskrivning av metodprocessen stärker överförbarheten. En studies verifierbarhet innebär att ge läsaren tillräckligt med beskrivning av det insamlade materialet, det vill säga intervjuerna. Således kan läsaren göra

en egen bedömning. Giltigheten har att göra med stabiliteten, vilket betyder att klargörande av när materialet samlades i studien ökar giltigheten. (Kristensson, 2014, ss. 124-126). Ovannämnda faktorer som bidrar till trovärdighet har beaktats noggrant i examensarbetet. För att ännu öka trovärdigheten kunde flera intervjudeltagare ha använts, men skribenterna ansåg att åtta deltagare är ett lämpligt antal respondenter inom ramen för detta examensarbete.

Slutligen kan nämnas att i intervjufrågorna användes ordet äldreboende medan det i resten av examensarbetet konsekvent används termen serviceboende. Detta gjordes för att bättre anpassa frågorna till de äldre, eftersom ordet serviceboende är ett relativt nytt begrepp som inte fullt etablerat sig i talspråket ännu. Termen äldreboende kan därför antas vara mer förståelig för äldre, även om den officiella termen numera är serviceboende.

9 Resultatredovisning

I det här kapitlet presenteras intervjusvaren enligt den ovannämnda dataanalysmodellen med utgångspunkt i arbetets frågeställningar. Citat används för att skapa en bättre bild av intervjusvaren genom att föra fram vad respondenten har svarat. (Kristensson, 2014, ss. 147-148). Citaten som presenteras i resultatredovisningen innehåller talspråk. Examensarbetets frågeställningar ämnade att få svar på vad hemmaboende äldre över 65 vill ha i sitt ideala serviceboende, livet där, och dess karaktär och miljö. Med hjälp av en tillämpad kvalitativ innehållsanalys har huvudkategorier och underkategorier blivit identifierade. I tabell 3, Bildande av kategorier, finns en överblick över vilka begrepp som har bildat hurdana underkategorier och vad som blev till huvudkategorier. I underrubrikerna från 6.1–6.9 är rubriken namnet på huvudkategorin och texten i underkategorierna presenteras och analyseras intervjusvaren. De ord som är i *kursiv font* representerar underkategorier som finns i tabell 3. Det underlättar läsaren att följa med i texten.

BEGREPP	UNDERKATEGORIER	HUVUDKATEGORI
RUTINER	Valfria vardagsrutiner, flexibilitet i rutinerna i vardagen, program och	De ideala rutinerna i ett serviceboende

	aktiviteter, samvaro, rutiner som ger dygnsrytm, balans och struktur.		
GEMENSKAP	Valfrihet i gemenskapen, delaktighet i gemenskap, aktiviteter på ett boende stöder gemenskapen, tredje sektorns aktiviteter gynnar gemenskapen, boendets karaktär kan vara en möjliggörare för gemenskap	Välmående	genom gemenskap
AKTIVITETER	Valfrihet i aktiviteter, tidigare hobbyn, upprätthålla hälsa och kognitiv förmåga, variation i aktiviteterna, tredje sektorn och ordnade program, boendets placering	Betydelsefulla aktiviteter i vardagen	
MENINGSFULLHET	Värdighet, beakta den äldres tankar och uppfattningar, eget modersmål, valfrihet, struktur på boendet, aktivitet, personalen finns där då man behöver hjälp, socialt liv, anhörigas roll	Meningsfullhet	är mångfacetterat
SJÄLVBESTÄMMANDERÄTT	Hälsa och funktionsförmåga, diversitet i personliga preferenser, gemenskap och	Den	övergripande självbestämmanderätten

	relationer, boendets karaktär och typ	
VÅRDRELATION OCH PERSONCENTRERING	Ömsesidig respekt och tillit, dialog, sekretess och konfidentialitet, förstå behov och ens liv, lära känna klienten, välja dynamiken till vårdarna, service på svenska	Vårdrelationen är mångdimensionerad
IDENTITET OCH ACCEPTANS	Få vara sig själv, balans i sitt liv och mellan boendet, anpassa sig, social interaktion, jämlik relation, vårdrelation med gott bemötande, flexibilitet, tidsbrist	Bevara identiteten genom acceptans
HEMLIKHET	Samhörigheten viktig, eget rum, rummets storlek, egna materiella ting, trivsel och flexibilitet i vardagen, ens egna nära och kära bidrar till hemlighetskänslan personalens roll i skapande av hemtrevlighet, motverka institution, beakta individen, boendets karaktär och typ, mindre boende mer hemlik	Hemlighetens roll och betydelse

Tabell 2, Bildande av kategorier

9.1 De ideala rutinerna i ett serviceboende

Som helhet gällande ideala rutiner på ett serviceboende har respondenterna tagit upp *flexibilitet, program och aktiviteter, samvaro, valfria vardagsrutiner, balans och struktur* genom säkerhet, *sociala interaktioner, individuella anpassningar* och det fria valet av *vardagsrutiner*. Det ideala är att få behålla sina gamla rutiner och vanor även på ett serviceboende eftersom rutinerna ger en struktur i vardagen. Att kunna vara delaktig och påverka rutiner som berör aktiviteter, sociala relationer och samvaron, sömn och måltider framstod som viktigt i intervjuvären. Många av respondenterna vill inte vara tvungna att följa boendets schema. Det ideala är att ha autonomi och att kunna välja hur tiden spenderas i det vardagliga livet på ett serviceboende. Respondenterna vill behålla samma rutiner som funnits tidigare i det egna hemmet och kunna göra fortsätta med dessa i det ideala livet på ett serviceboende.

”Det är idealt att kunna vakna tidigt på morgonen, äta frukost samt samtidigt kunna läsa dagens tidning i lugn och ro.”

”Det ideala livet där är att bli omhändertagen av de professionella. Dessutom kunna vakna när jag vill på morgonen, få min önskade måltid och inte bli tvungen att följa organisationens tidpunkter.”

”Det skulle vara bra att ha ett privat rum med toalett och dusch. Önskan är att kunna flytta tillsammans med min make och kunna dela ett rum för två personer”.

”Allt som strävar till att upprätthålla hygglig kondition och mental hälsa så är ju bra. Det betyder ju nog att det är att man ska äta bra, man ska sova bra och gärna nog ha ganska klara rutiner.”

Det ideala är att kunna hoppas på en stabil och förutsägbar livsstil som ger trygghet. För att förklara detta på ett konkret sätt, skulle struktur i rutinerna fås genom att hålla dygnsrytmen i skick, det vill säga ha rutiner kring måltider och få vara aktiv dagligen. Grundtanken hos respondenterna är att det finns balans i rutinerna och att serviceboendets rutiner inte får vara för starka. Kosten och dagliga hygien har alltså en central roll i de dagliga rutinerna.

”Det skulle vara bra med fungerande rutiner gällande mat, aktiviteter och program. Inte sova bort dagen.”

”Jag tycker att vissa rutiner ger trygghet, att man har dygnsrytmen”.

”Jag skulle vilja förstås ha rutiner, då det är klart liksom, där ingår, om jag bor på ett serviceboende om det ingår mat och sådant här, det är rutiner som fungerar.”

”Jag skulle önska att vakna och klä på mig i egen takt och inte bli tvungen att vakna tidigt och bli för tvungen med att skynda sig.”

”Jag vilja att det skulle finnas som rutin också program på serviceboende. Program av olika slag så att man har liksom aktiviteter kanske man kan säga.”

Ett annat ämne som var viktigt för respondenterna var individuella anpassningar och personcentrerad vård i det ideala livet på ett serviceboende. Detta innebär också att de egna rutinerna beaktas på serviceboendet. Respondenterna berättar att det är viktigt att kunna ha ett gott samspel med vårdpersonalen. Intervjuszvaren visar att vikten av att bli bemött som en värdig person med individuella behov och önskningar, även har en relevans när det gäller de dagliga rutinerna.

”För det första jag vill bli omhändertagen av läkaren och sjukvårdare, när jag så behöver.”

Resultaten i kategorin *de ideala rutiner på ett serviceboende* innefattade ett omfattande intervjumaterial som hade ett omfång gällande olika önskningar och förväntningar som vore viktiga i det ideala serviceboendet. Det är värt att beakta att de dagliga rutinerna kan se annorlunda ut för en person ifall hen har en sjukdom eller en skada som försämrar den fysiska eller psykiska funktionsförmågan. Kost och daglig hygien har en central roll i de dagliga rutinerna och vårdpersonalen har en viktig uppgift i att se till att dessa behov uppfylls hos den äldre. Boendemiljön och boendet som facilitet har även en roll i skapandet av de ideala rutinerna på ett serviceboende. Boendemiljön kan, ifall den är optimalt planerad och konstruerad, stödja den äldres fysiska och mentala hälsa och därmed främja de ideala rutinerna på ett serviceboende.

9.2 Välmående genom gemenskap

En tydlig gemensam faktor gällande gemenskap är att alla respondenter önskar någon form av gemenskap med andra boenden. Flera respondenter lyfter starkt fram vikten av social gemenskap på ett serviceboende för att de ska må bra. Bland annat program och aktiviteter kan möjliggöra gemenskap. Det framkommer dock att det behövs balans i gemenskapen; gemenskap ska inte tvingas fram utan som boende vill man ha *valfrihet i gemenskapen*.

”Jag vill gärna prata med folk, om de är trevliga, men kanske inte tvingas till vissa grupper, man ska själv välja vilka grupper som passar en.”

Flera respondenter nämner vänner, både vänskapsrelationer som uppkommit på boendet samt vänner från sina tidigare liv, som en betydelsefull komponent i deras ideala liv på ett serviceboende. Med vännerna önskar de kunna samtala och umgås; samvaron mellan boendena är essentiell. Därav vill de ha *delaktighet i gemenskapen*. Måltider är en gemensam och social stund för familj och vänner, därav är det också en möjlighet på serviceboendet. Respondenterna lyfter fram vårdpersonalens del i boendets gemenskap, vårdarna har en central roll i att möjliggöra gemenskap för boenden. Vårdaren behöver ha förståelse för att exempelvis kunna se vilka boenden som kommer bra överens och då kunna möjliggöra deras vänskap genom att placera dem vid samma matbord. Gemenskapen kan komma fram i måltidssituationer där bordsgrannar kan samtala. Social delaktighet anses speciellt viktigt för äldre eftersom den egna partnern kanske har fallit ur bilden. Det behövs en balans mellan kontakten med egna familjemedlemmar, andra boenden och personal för att uppleva mångsidig gemenskap.

”Det kommer väl den dagen då man kanske inte har sin kumpan eller partner med sig mera så då blir det säkert ännu viktigare att få ha kontakt med andra.”

”Jag vill gärna ha så mycket kontakt som möjligt med de andra boenden på olika sätt, så jag inte känner mig instängd där.”

Aktiviteter på ett boende kan stöda gemenskapen. Flera respondenter berättar att aktiviteter kan vara en särskilt effektiv metod för att stöda gemenskapen och samvaron. *Tredje sektorns aktiviteter gynnar gemenskapskänslan*, detta kan göras genom utflykter eller deltagande i olika evenemang.

”Nää inte ska allt (aktiviteter) ordnas av boendet, då blir allting för enkelt och ensidigt. De blir bara det där samma som upprepas en gång efter en annan. Man kanske går på teater en gång i månaden, man kan gå på en konsert.”

Högtider så som jul, midsommar och påsk lyfts fram som viktiga för gemenskapen och även för det egna välmåendet. En respondent understryker gemenskapens del i människans välbefinnande som helhet; aktiviteter som utförs tillsammans med andra leder till gemenskap, vilket är hälsofrämjande.

”Jag kunde tänka mig att delta i så verksamhet som strävar till att upprätthålla att knoppen hålls i skick. Det gör jag redan nu och det har jag nog tänkt fortsätta med

så länge jag själv bara kan och också försöka få mina medmänniskor, såna i min ålder och äldre att delta i sånt. Det är nog väldigt viktigt, viktigt att man inte försvinner.”

Flera möjligheter för par att bo tillsammans önskas av respondenterna. De har erfarenhet av att par måste bo på varsin sida av boendet, vilket har en negativ inverkan på deras livskvalité och möjlighet till gemenskap. Det betyder *att boendets karaktär och miljö kan vara en möjliggörare för gemenskap.*

9.3 Betydelsefulla aktiviteter i vardagen

I det ideala livet på ett serviceboende önskar respondenterna kunna vara lika aktiva och även kunna socialisera så som i dagens läge. Intervjuszvaren visar att det bör finnas en möjlighet till att kunna delta i aktiviteter som hör till de egna intresseområdena, exempelvis olika *fritidsintressen* och preferenser vad gäller *underhållning*. Det är viktigt för respondenterna att själva kunna *påverka beslut* gällande aktiviteter och *kunna säga nej* till aktiviteter som de inte är intresserade av. Aktiviteterna kan ha en *fysisk* karaktär i form av motion eller *sociala* aktiviteter i form av umgänge. En viktig del i det ideala är att kunna fortsätta med samma *hobby* som tidigare.

“Jag vill nog gärna ha rätten att säga nej. Kommer jag och lyssnar på musik och om det inte intresserar mig så behöver jag inte gå dit bara för att dom vill ha tio stycken som lyssnar.”

“Sitter gärna och pratar med folk och är tillsammans med folk och gör saker tillsammans.”

“Deltar i så mycket som är möjligt att man kan delta i.”

Respondenternas svar om fysiska aktiviteter på ett serviceboende innefattade att kunna vara aktiv dagligen för att *upprätthålla hälsan och den kognitiva funktionsförmågan*. Vårdpersonalen har även en viktig roll i att främja och upprätthålla hälsan och funktionsförmågan. Intervjuszvaren visar att olika möjligheter till att få motionera och kunna vara social i samband med aktiviteten är viktigt i det ideala livet på ett serviceboende.

“Motion är viktigt för mig om jag då förmår att man skulle få gå ut. Det skulle finnas något, kanske man kan gå ensam eller sen ha någon som kommer med.”

”Naturligtvis med tanke på vårt klimat så får de ju också finnas nån typ av gym eller gymnastiksal inne.”

”Motion är ju en viktig del, människan behöver ju, i synnerhet sina ben i skick och om benen är i skick och kroppen är i skick så då är också knoppen också med möjligast länge.”

”Om det är så att jag är oförmögen och har svårt att röra på mig så önskar jag naturligtvis hjälp för det, så jag kan röra mig och kunna delta i olika aktiviteter, om det bara är möjligt.”

Sammanfattningsvis visar respondentsvaren att olika former av aktiviteter är viktiga. Detta kan inkludera besök av olika yrkesutövare inom ramen för kultur eller att ha möjligheten att *kunna kan ta del av konst och kultur* i form av exempelvis bio och teater. Som det redan konstaterades i föregående kapitel, är den tredje sektorn en viktig komponent i anordnandet av aktiviteter på ett serviceboende. Aktiviteter anordna av utomstående, som exempelvis den tredje sektorn, tillför mångsidighet eftersom aktiviteter som anordnas av bara serviceboendet kan bli enformiga.

”Man tycker att en gång i veckan åtminstone någon film eller något besök av människor eller grupper, så som konstnär, författare eller en lokal person som har en intressant resa bakom sig. Kanske det kunde ordnas någon möjlighet att ibland fara på tillställningar, bio och på konstutställning främst eller någon aktuell utfärd, inte bara vanliga aktiviteter. Det räcker med grupper som har samma intresse och far. Det behöver inte vara stora grupper med trettio personer.”

”Gärna besök av personer som har med konst och kultur att göra, musiker, tack gärna och just dans och gymnastik.”

”Jag tänkte på det där med musik och sånt, konst och kultur, joo, det är klart. Jag menar det skulle ju vara jättefint om serviceboende om de skulle ordna liksom utfärder till konstmuseum eller Väinö Aaltos museum eller något sådant här liksom.”

En gemensam önskan av deltagarna var att de vill ha en möjlighet att kunna delta i ett brett utbud av aktiviteter så som yoga, bokklubbar, sång och musikkonserter, eller dansa tillsammans med andra. Andra ideala aktiviteter är bordsspel så som bridgekortspel och bildande av olika klubbar tillsammans med andra boenden som har samma intressen. Möjligheten att komma ut till en trädgård lyfts också fram som mycket önskvärd. Högtiderna i form av jul, påsk och midsommar är speciellt viktiga när det gäller aktiviteter eftersom de har hört till livet före flytten till ett serviceboende.

”En bokklubb där man kunde läsa och diskutera med någon.”

“Hmm, sällskapsspel, jag tycker själv mycket om brädspel, jag spelar bridge. Sen kunde man ha diskussionsgrupper om man hittar gemensamma ämnen som man vill förbättra. Det är inget fel på det. Hmm, det är nog kanske det viktigaste där.”

“Om det finns möjlighet, någon form av rörelsegymnastik eller dans, så skulle jag önska det. Allt som är möjligt utifrån, så länge jag kan delta i det.”

“Högtiderna och att man inför det både pyntar och kanske klär sig, skickar kort. Det är liksom sånt här som e viktigt.”

Ur respondenternas svar framgick även att boendets placering inverkar på möjligheten till aktiviteter. Ett boende mitt i centrum kanske har färre möjligheter till utomhusaktiviteter än ett boende vars läge är mindre centralt.

9.4 Meningsfullhet är mångfacetterat

Att uppleva att vardagen är meningsfull är en subjektiv känsla, dess mening beror på den individuella personen. Människosynen i examensarbete, *värdighet*, var speciellt tydlig i respondenternas svar gällande frågan om meningsfullhet. Vissa tog upp att de skulle önska att kunna känna sig lika värda som i livet före flytten till ett serviceboende. Det är viktigt att beakta varifrån personen kommer ifrån och känna till personens intressen. Att känna sig värdig som människa och känna sig värdig genom att få fortsätta leva som tidigare är en viktig del av människans liv och det borde inte sluta när personen blir äldre eller hamnar flytta till ett serviceboende.

“Det menar att jag får känna mig som en fullvärdig människa som tidigare.”

“Man skall nog inte flytta in till ett serviceboende och uppleva att man förlorar. Man förlorar ju vissa saker, man förlorar ju sitt eget hem som man haft länge och man förlorar all den trygghet och alla de grejer man har omkring sig och de ger en trygghet och en trivsel, men då skall man nog ha möjligt att få med sig de som ger mening i livet och jag vill ha med min stickkorg fast jag inte kanske sticker eller så men jag vill se den, korgen och garnen.”

För vissa respondenter var det viktigt att de kan diskutera och få service på det egna modersmålet.

“Man måst få åldringsvård på sitt modersmål.”

Utifrån detta kan slutsatsen dras att det är viktigt för personen att kunna få uttrycka sig på sitt modersmål trots att det handlar om det andra officiella språket i Finland.

Beakta den äldres tankar och uppfattningar och delaktighet i det ideala livet på ett serviceboende kom upp hos en respondent. Slutsatsen är att det är viktigt för den äldre att personalen låter hen vara så som hen är och att man tilläts ha både bra och sämre dagar.

”Det ska innehålla och för alla människor egentligen oberoende av ålder, livet ska innehålla en möjlighet till glädje, varenda dag, det kan vara helt små saker, men man ska kunna glädjas åt någonting, allra helst ska man ha ett gott skratt varje dag. Det lär också förlänga livet. Jag tror väldigt starkt på att man ska försöka ta tillvara dom stunder och komma ihåg glädjefulla stunder. Och det är egentligen det som ger mening åt livet. Det lät rätt filosofiskt men...”

”Delaktighet är viktigt, att få själv säga sin mening om saker och ting. Att man beaktar människan och hens bakgrund.”

Från det kan slutsatsen dras att det är viktigt att de äldre verkligen får vara den som de är. Detta kan konkluderas med att de äldre möjligtvis har negativa tankar om ett serviceboende gällande hur de ”borde” bete sig där.

För många respondenter var det viktigt att själv få bestämma vad man gör dagligen. Detta led i analysen till underkategorin *valfrihet*. För en del innebar detta att exempelvis läsa böcker eller sticka och att få vara i sitt eget rum i fred. Intervjusvaren visade även att meningsfullheten var förknippad med dagliga rutiner så som att man har sovit gott eller ätit en god måltid. *Valfrihet* är ett stort begrepp som syns i allt vad en individ vill göra.

”Jag funderar, det är klart liksom, bor jag på ett äldreboende, jag tycker hoppeligen maten skulle vara god också. Det är nog viktigt att man får, för att när man blir äldre så ska maten smaka gott för att man ska äta och man behöver den där maten.”

Man kan dra en slutsats att god mat är viktigt för en äldres välbefinnande och det samlas in i att de ska få själv välja med *valfriheten* som de har. Struktur på serviceboenden kan kopplas ihop med *valfriheten*. För många var det viktigt att ha sin *egen privata yta* där aktiviteter så som pysslande kan utföras. *Aktiviteter* kom starkt fram i sammanhanget med meningsfullhet i det ideala livet på ett serviceboende. Nästan alla av respondenterna ansåg att en meningsfull vardag uppbyggs av aktiviteter. Många såg aktivitet som fysisk motion så som promenader men andra såg det också som en kreativ aktivitet, exempelvis stickning eller andliga aktiviteter. För de äldre är det enligt svaren viktigt att i någon utsträckning kunna bibehålla sin aktivitetsnivå, även de som utförs utanför själva serviceboendet.

”Nå det är att man har sovit gott. Ha någon aktivitet där, om jag kan sticka så sticker jag gärna. Struktur för mig är att man går och äter och har trevligt sällskap. Att man

kan vara själv i rummet och läsa där, ha en massa fotoalbum som man kan titta på och komma ihåg. Och ju, en gudtjänst lyssnar jag gärna på, jag vet att det kommer präst dit, det är viktigt för mig.”

Respons gällande aktiviteter hade också mycket att göra med sällskap och *socialt liv*. Man vill ha vänner på det ideala serviceboendet. Det var också viktigt för vissa respondenter att de inte skulle behöva lämna sina tidigare hobbyn bara för att ha flyttat till ett serviceboende. Hobbyn som de haft tidigare i livet är viktiga och dessa hobbyn varierar från person till person.

”Jag vill också ha en hobby så att jag har en så att jag mår bra. Att jag inte alla gånger behöver längta efter vad jag hade då.”

”Och jag kan försvinna bort i min egen fantasivärld genom att titta vad jag har i tygskåpet. Alla garn och titta på mönster och titta på stickmönster...den här njutningen som jag tänker på att är de här flowet som man har.”

För vissa respondenter var det viktigt att när man behöver *personal så skulle de finnas nära*. För vissa var det om vardagliga saker så som att få hjälp att läsa en bok om man inte själv kan. Det kan återigen knytas ihop med att personen vill bevara sysselsättningar från det ”tidigare livet” även om funktionsförmågan blir nedsatt. Det var också viktigt att relationen mellan vårdare och boenden kunde vara pålitlig, de vill kunna lita på vårdaren. De äldre önskar bli bemötta med respekt; de vill inte bemötas som barn eller erbjudas aktiviteter som är ämnade för barn.

”Vardagsrutiner och säkert någonting att göra på dagen. Att man får sitta på kvällen och titta på sin tv eller läsa en bok. Jag brukar alltid läsa innan jag sover, så kanske om man inte kan läsa mera kanske man kan få hjälp av vårdpersonalen eller ha någon läsa för en.”

”Jag vägrar såndär dagispyssel, att limma och klistra, de ska vara vuxna och vettiga saker. Men de så olika att är man i sånt skick att man kan röra sig ute och man kan gå på teater eller nånting eller är man hänvisad till att sitta där på dedär boendet.”

”Har du en vårdare som du känner och bryr sig om så de är jätteviktigt.”

Vissa såg också personalen på sättet att de ska finnas där då de behöver hjälp men ändå ge tid för klienten att själv utföra sina vardagliga sysselsättningar i lugn och ro.

”Man antar att jag behöver hjälp då jag flyttar in till ett servicehus och att jag får den hjälp som jag behöver på ett sånt sätt att jag får göra de som för mig är viktigt eller får hjälp med de som jag tycker är viktigt.”

Man kunde tolka att *anhörigas roll* är en stor del av skapandet av meningsfullhet i det ideala serviceboendet för vissa. Man ska få ha kontakten kvar till människor som bor utanför ett serviceboende och inte avgränsa livet som är utanför serviceboendet. Gärna ska det finnas möjlighet att ha flera anhöriga på besök samtidigt, exempelvis vid större högtider.

“På ett äldreboende behöver man int ha nå besökstider utan de egna ska få komma och gå när det passar dom och äta med dem där om de passar, men sen också gärna att de finns ett utrymme som man kan, förhoppningsvis ska man int behöva hyra de, utan jag tycker bara meddela att man skulle vilja ordna, att man kan ha liksom större familjekrets eller ett födelsedagskaffe eller nånting.”

9.5 Den övergripande självbestämmanderätten

I stora drag framkom det att självbestämmanderätten samt en respekt för egna val är viktigt för alla deltagare. Det finns gemensamma mönster gällande *självbestämmanderätten* som går att finna i alla åtta intervjuer. För respondenterna är det viktigt att kunna få själv bestämma så länge som man har sin *hälsa och kognitiva förmåga* i behåll. Den dagen då individens funktionsförmåga börjar försämrans önskar man kunna få den *hjälp som man behöver*. Att få den hjälp som man behöver innebär att man anförtror sig till vårdpersonalen eller till anhöriga.

“Det bästa är ju att man gör upp ett paper på att vem som sköter och hur det ska gå till.”

Detta kan konkluderas genom att beskriva självbestämmandet som en kapacitet av självständighet enligt egna resurser så långt man själv kan och klarar av. En annan aspekt som kom fram i intervjusvaren var att man önskar kunna få bestämma enligt sina egna personliga preferenser.

“Alla är inte stöpta i samma form, alla har levt olika liv.”

Med andra ord kan detta beskrivas att det bör finnas utrymme för att man skall få ha det som man själv önskar. Man vill kunna bestämma om vardagliga saker på ett boende med att få välja hur man klär sig och att man skall få bestämma när man vill gå i duschen. Detta belystes på följande sätt:

“Att man ska få välja hur man vill klä sig och att man skall få vara “fin” om det tidigare har varit viktigt.”

Maten och måltiderna kom även fram som en faktor där man önskar kunna påverka vad man äter och att man inte blir tvungen att äta något som man inte önskar. Sömnen framkom även som en viktig aspekt där man önskar kunna ha flexibilitet i sömntiderna.

”Man skall få sova tills man vaknar om man så önskar.”

I det ideala livet på ett boende önskar man kunna *bestämna* om man bor *ensam* eller *tillsammans* med sin partner, vilket också uppkom i huvudkategorin om gemenskapen. Partnerskapet kan vara väldigt viktigt för en människa som tidigare har bott tillsammans med sin make eller maka.

”Romantiken är viktig även i det ideala serviceboendet.”

Gällande relationer vill de äldre även kunna bestämma vem de *umgås med* på boendet och att det möjliggörs att de får föra sin åsikt gällande hur de *spenderar sin tid*. Det bör finnas *flexibilitet* på ett boende så att det är går att avvika från serviceboendets schema. Tidsspendingen visade sig på olika sätt där respondenterna hade olika önskemål gällande aktiviteter och deltagande i livet utanför ett serviceboende. Flexibilitet på ett boende bör även möjliggöra att man kan göra saker som man tidigare gjorde före man flyttade in på boendet.

”Gå ut och äta på stan om man så önskar.”

Självbestämmandet avgränsas på grund av att ett serviceboende *har regler och rutiner* som skapar struktur och det gick att finna en medvetenhet gällande detta i respondenternas svar. De äldre önskar dock att avgränsningarna sker i relation till valmöjligheter där man får vara *delaktig* i formandet av boendets rutiner och regler. Den som bor på ett serviceboende önskar kunna *bestämna i sitt rum* eftersom rummet är ens hem och personens ”egna” yta. Att få ha sina *egna möbler* och saker framstod som en viktig faktor för alla deltagare. Utanför rummet var man ense om att det finns särskilda regler och rutiner som man bör följa.

”I mitt rum vill jag bestämma. Utanför förstår jag att det finns regler.”

Självbestämmandet kan ses som något övergripande som genomsyrar hela individens liv på ett boende och det kom fram att *anhöriga och vårdare* får vara med och *medverka* i beslutsfattningen i en grad där de håller en distans och inte fullt tar över

självbestämmanderätten. Att kunna få bestämma själv så länge man klarar av är en viktig aspekt för att bevara integriteten.

”Inte så att man måste ta på sig en ”servicehusroll.”

9.6 Vårdrelationen är mångdimensionerad

Den ideala vårdrelationen på ett serviceboende kan definieras som en *god vårdrelation* som bygger på *ömsesidig respekt och tillit i bemötandet*.

”Jag hoppas för att man kommer att ha förståelse för att alla har inte alltid världens bästa dag, eller? Inte jag heller antagligen. För tillfället går det ganska bra, MEN, men, man vet ju aldrig. Jag hoppas innerligt att jag inte blir en grinig gammal gubbe, men vi får se.”

”Att man är tacksam och tar emot, det skulle vara trevligt om man kunde ha skoj med varandra och ha lite humor med varandra, tillsammans med vårdpersonalen. Att det inte ska kännas så anstaltsaktigt.”

Utgående från detta kan slutsatsen dras att personen önskar sig en genuin vårdrelation där det finns utrymme för att man skall få vara sig själv och detta innebär även en form av förståelse för personens känslor. En god *dialog* som bygger på *sekretess och konfidentialitet* skapar trygghet för servicetagaren. Man önskar inte att vårdarna delar information om personen som inte är väsentlig för andra vårdare att ha tillkänna. Servicetagaren skall ej behöva anpassa sig till vårdaren utan vårdaren skall anpassa sig efter klienten. Vårdrelationen beskrivs på ett sätt där man inte önskar att vårdarna skall utöva sin makt på klientens bekostnad utan det skall finnas en asymmetri i relationen. Nedan beskrivs det på följande sätt:

”Den är mänsklig, naturlig, liksom, hur skulle jag säga, det är liksom väldigt viktigt att den där kemin fungerar. “

Utöver en tillitsfull vårdrelation lyfte några av respondenterna fram att *personalen* även skall *ha tid* för att vara med en då det behövs. Bemötandet skall vara personligt och tillmötesgående och man önskar inte att vårdarna skall rusa och ha bråttom.

”Personalens stress borde inte synas i bemötandet.”

Det innebär att vårdaren exempelvis knackar på dörren innan hen stiger in i klientens rum. De äldre är en brokig skara och man önskar att personalen även skall beakta att klienterna

kan ha väldigt olika och unika personligheter. Genom att vårdaren förstår den äldres behov och lära känna personen och blir bekant med personens livsbakgrund, uppstår det utrymme för en personcentrering där vårdaren kan lyfta fram vad som är viktigt för den äldre och att den äldre på detta sätt stärks i sin vardag. Man upplever att relationen får ha en personlig dimension där man kan finna trygghet även i livets slutskede när döden är nära. Respondenterna värdesätter även en form av flexibilitet från vårdarna där vårdarnas rutiner och arbetsuppgifter inte skall styra arbetet för långt utan att det ska finnas en möjlighet för olika lösningar i vardagen som i sin tur skapar tillfredsställelse för klienten.

“Man vill ju ha så att man känner sig trygg, de flesta som jag har varit och hälsa på så de har varit lite så att de fattar inte varför de är där. De säger att de inte ville komma hit och varför man måste komma hit och att de vill vara hemma.”

“Men sen den där atmosfären, så det är ju den där viktiga, att det inte skulle bli som en institution, och det kräver ganska mycket av de som jobbar där”

Personalens kunnande och deras utbildning kom även fram i intervjuerna. Vissa respondenter menade att det inte är det viktigaste att man har en högt utbildad personal utan det kan väldigt bra finnas *olika typer av personal* där ansvarsfördelningen är olika och någon vårdare har möjlighet att gå ut och gå och göra saker tillsammans med de äldre. Vad gäller språket så framkom det tydligt att man önskar få service på sitt *modersmål*. Nedan summeras språkets betydelse och det styrker även värdighetsaspekten ytterligare:

”Du ska få dö på ditt eget språk.”

“Och sen är de sånger och psalmer och traditioner och lucia och adventsljusstake och allt de här som int finnarna har och jag har allti sagt att se till att om jag ska in på ett hem så de ska vara ett där de talar svenska och inte att de heter att jojo di har sådana som kan svenska i personalen. Men de räcker int, de den här kulturskillnaden som är så jätteviktigt och de kan inte nog understrykas.”

Således kan man tolka det som att värdighetsaspekten även finns med i att den äldre får uttrycka sig på sitt eget modersmål och får service på sitt modersmål. Språkets betydelse i sammankoppling med kulturen och olika högtider är även viktigt för känslan av trygghet. Personalen har även en viktig uppgift i att *följa upp hälsotillstånd, krämpor och besvär*. Respekten hänger hand i hand med att man visar sin sårbarhet och kan be vårdpersonalen om hjälp.

“Det är helt klart att ju äldre man blir desto mera krämpor eller besvär kommer, vilket betyder att man måste ty sig till någon utomstående och då är det ju lika gott

att erkänna det, men då tycker jag att man också har rätt att kräva en respekt för människan, men man ska också visa respekt.”

En respekt för klientens kropp och intima områden är även viktigt för att bevara klientens värdighet. Klienten skall inte bli ett objekt där man utför vårdprocedurer och således är det viktigt att det råder en balans i relationen där respekt finns trots en form av distans i relationen som skyddar klientens integritet och värdighet.

”Jag vill inte att dom ska bli mina vänner. Knacka varje gång innan du kommer in.”

Vad gäller dynamiken i vårdrelationen önskar man att man skall kunna få *välja* ifall man vill ha en *djupare vårdrelation* med en specifik vårdare, exempelvis den egna vårdaren. Servicetagaren skall dock inte behöva anpassa sig till vårdaren utan vårdaren skall i första hand anpassa sig efter klienten. Det ideala livet har även en dimension där man önskar att boendet inte skulle ha för stora enheter eftersom det kan hindra vårdaren från att lära känna klienterna och samtidigt påverka den familjära aspekten på ett negativt sätt.

9.7 Bevara identiteten genom acceptans

Identitet och acceptans innebär att *alla får vara sig själva* och att man blir accepterad på ett serviceboende. Acceptans har två dimensioner; utöver att acceptera det egna livet och att bli bekräftad på ett serviceboende bör man även acceptera de andra som bor på ett serviceboende och respektera dem. Detta kom upp mest när man frågade om hur personen kan bevara sin identitet i ett serviceboende. Respondenterna önskade själv kunna bestämma exempelvis hur de klär sig eller vad de äter. Utgående från respondentsvaren kan man anta att respondenterna hade förutfattade meningar om ett serviceboende som en plats där det kan vara svårt att få bestämma om sitt liv och ha personliga preferenser gällande exempelvis en egen hobby eftersom det tydligt kom fram att just dessa saker var viktiga i livet på ett serviceboende.

”Idealet är att var och en får vara sig själv, men samtidigt om man bor på ett serviceboende måste man ju ta hänsyn till andra även som boende.”

”Jaa de måst man kunna. Just det här med att kunna klä sig eller kunna va. Men så kan de också vara att man har sina hobbyn som man själv är intresserad av.”

Detta kan kopplas ihop med att det även ska råda en *balans mellan det egna livet och serviceboendet*. Intervjuszvaren visar respondenternas förståelse för att man behöver

anpassa sig till viss grad på ett serviceboende, dock önskar respondenterna göra detta utan att förlora sin identitet. En respondent knöt bra ihop dessa tankar som de flesta respondenter också tog upp:

”När det gäller sån här personliga materiella ting, så kan man hoppas få med sig såna saker som betyder nånting för en själv och som kanske visar lite på ens personlighet och identitet. Sen tror jag att det kommer vara väldigt individuellt, men det är helt klart att för de flesta så kommer det vara en viktig fråga. Fast man är gammal är man en människa och man har sin, man har ett förhoppningsvis bra liv bakom sig och har klara sig på pass långt i alla fall. Jag själv vill inte bli en människa, en liten del av en grå massa, nog kommer jag ju att vara jag förhoppningsvis också rent praktiskt, att jag kan fungera på mitt sätt så länge som möjligt. Men på ett äldreboende så hamnar man ju att kompromissa en hel del också, och att jag hoppas att jag ska vara beredd att göra det, utan att förlora identiteten.”

Många respondenter upplevde att den *sociala interaktionen* var viktig för den egna identiteten. Relationen mellan andra boenden skulle gärna vara en *jämlig relation*. Jämlikheten framstod även som viktig i vårdrelationen men vårdpersonalen ska helst ha en form av respekt för personens integritet och hens val av olika sysselsättningar. Respondenterna ansåg även att det är viktigt att man inte som en boende ska behöva anamma alla tidtabeller och rutiner på ett serviceboende. På det sättet kan man bevara sin identitet.

”Man ska ju inte bli ett med servicehuset.”

”Jag menar om man tänker att man nu ska leva där och man ska leva där många år så nog sku de ju måsta va sådär att man får sova tills man vaknar, di ska int rusa in och väcka en. Och överhuvudtaget att ens personlighet skulle beaktas och att man int liksom förs in i en fålla och så.”

”De ju ganska mycket redan dehär första då man kommer in till rummet hur man hälsar eller är: ”Nåja, faster (namn), nu ska vi göra såhär” eller ”Hej, hur ede?”. Och de sku jag nog önska. Att man kontaktar före varje gång då man kommer.”

Flexibiliteten kom även fram som en central faktor i respondenternas svar. Serviceboendet skulle helst innefatta en form av flexibilitet i att beakta och möjliggöra variationsrika önskemål som förs fram gällande aktiviteter, vanor och rutiner.

”Så de nu en sak som jag liksom tycker att e, mera borde tas i beaktande att dehär 65 + och upp till va man nu sen blir 90–95, så de en så brokig skara”

“Vi seniorer är ju inte alla stöpta i samma form. Utan vi har levat ett liv, allihopa har levat ett eget liv som är, alla har levt ett olika, annat liv än den andra. Och sen att på gamla dar bli stoppad i samma i sånär bostadsformer så därför skulle det borde det finnas alternativ och så borde det finnas möjlighet för de äldre att själva få välja.”

Flexibilitet kan vara svårt att förverkliga eftersom det kan vara ett problem med tanke på organisatoriska hinder i form av personalbrist. *Tidsbrist i vården* kom upp i intervjustavaren eftersom respondenterna kände till att personalbristen är aktuell inom äldreomsorgen.

“Kanske det finns inte så mycket personal, kanske de har inte så mycket tid för en. Man hoppas att det skulle lösa sig att det skulle finnas mera personal och att de skulle ha mera tid varje gång de kommer in.”

“De finns ju åldringsboenden av väldigt olika slag och nog finns de ju väldigt goda också här i landet.”

I analysen av intervjustavaren, vad gäller identitet och acceptans, framkom det tydligt att respondenterna önskar få vara sig själva i det ideala livet på ett serviceboende. Att få vara sig själv innebär även en form av respekt för vårdpersonalen och för andra som bor på ett serviceboende. Eftersom dessa punkter hade en bidragande roll i bevarandet av identiteten, bildades huvudkategorin: *bevara identiteten genom acceptans*.

9.8 Hemlighetens roll och betydelse i ett serviceboende

Faktumet att ett 'hem' är ett abstrakt begrepp där de egna associationerna gällande ordet syns i och med att det för flera respondenter varit utmanande att definiera en hemlik miljö på ett boende. Detta återspeglas i att svaren inte på ett konkret sätt svarar på vad som gör hemmet till ett hem. Detta tyder på att hemlighet på ett serviceboende är ett komplicerat fenomen som består av flera olika element. Den gemensamma nämnaren för alla respondenter är en stark önskan om att få ha sitt ett *eget rum* där de får vara sig själva. För hemlighetens skull, är det viktigt för flera att rummet inte är för litet för att de ska trivas och må bra, därav har *rummets storlek* också betydelse. En respondent tillägger dock att i livets absoluta slutskede, när man ligger på dödsbädden, har rummet mindre betydelse.

“Det ideala är ju tillräckligt med rum och vårdare som har tid.”

“Utrymmesmässigt så tror jag att jag inte skulle gilla en såndär liten liten bur, men det här, å andra sidan har jag inte så hemskt stor skillnad var jag lägger mig, men jag trivs nog väldigt bra där hemma i min egen säng.”

Ur svaren kan förstås att rummet alltså har betydelse för att en person ska kunna känna sig hemmastadd. Ett litet rum eller ett delat rum är inte tillräckligt personligt för att personen ska ha utrymme för att vara sig själv. Människan behöver en privat yta för att känna att det är ett hem.

Det svåra med att överföra sitt gamla hem till ett nytt hem på ett serviceboende var återkommande när det gällde begreppet hemlighet. För att få ett serviceboende så hemligt som möjligt, bör det vara flexibelt och motsvara ens egna, tidigare hem. Besökstider har en negativ påverkan till att kunna känna sig som hemma. Element från ens tidigare liv, så som husdjur, lyftes fram som väsentliga för hemmastaddheten. Närhet till natur och trädgård och möjlighet till att utöva dessa hobbyer är viktigt. Dessa faktorer bidrar *till trivsel och flexibilitet i vardagen*. En möjlighet att kunna bo i parrum för gifta par om båda har behov för serviceboende är idealt, detta eftersom ens partner är en viktig del av att känna sig hemmastadd. Dock vill inte alla bo med sin partner på ålderns höst, vilket behövs ta i beaktande.

”För visso kan de ju finnas såna par som inte längre orkar med varandra på gamla dar. Jag känner faktiskt till att det finns såna.”

”Att det inte är besökstid mellan 6 och 7, utan det är besökstid mellan 0000 och 2400.”

”Jag önskar att det skulle finnas katt, eftersom jag alltid har i livet haft det.”

Utgående från intervjusvaren är det ett faktum *att egna materiella ting* också har en stor inverkan på känslan av hemlighet. Samtliga respondenter belyste vikten av att få ha sina egna, personliga ägodelar i sitt eget rum. Likväl lyfte en annan respondent fram att även om hen själv vill ta med sig sina ägodelar, har hen personlig erfarenhet av att en del finner sig nöjda med serviceboendets möbler och rekvisita.

”Det tror jag är viktigt att man får möblera med sina egna grejor och att det ges den möjligheten eller kanske till och med tvingas. Egen klocka, egen tv egen radio, alltihopa.”

”Ett fotoalbum, tavla, böcker och en stol eller möbler som man tycker om skulle man ta med sig, dessa saker gör att jag skulle känna mig hemma. Det är säkert omöjligt att ta med sig alla möbler och tillbehör till sitt nya hem. Någoting att titta på och få mig att komma ihåg mitt gamla hem.”

”Vår egen pappa då han flytta in i ett servicehus ville han inte ha något hemifrån utan vi skaffa allt, alla möbler nya, nygamla, dit han för han ville inte ha hemmet med sig dit igen.”

”De där egna sakerna gör en del av det, att man känner sig hemma. Men sen den där atmosfären, så det är ju den där viktiga, att det inte skulle blir som en institution, och det kräver ganska mycket av de som jobbar där.”

Således har det materiella en viss innebörd för att en person ska kunna känna sig hemma på ett serviceboende där vardagen delas med andra boenden. Här kommer faktumet att äldre är individer med individuella behov åter upp; det finns ingen modell för ett hem som passar alla. Den *enskilde individens behov* måste beaktas för att skapa en hemlik och trivsamt miljö.

Även om saker och materiella ting betonades, kom det också fram att också andra faktorer bidrar till hemlighet, så som *atmosfären och samhörigheten* i boendet. Flera respondenter berättade att de känner till personalbristen inom äldreomsorgen, men att personalen likväl har en viktig roll i skapandet av en hemlik och trygg atmosfär. Det vore idealt ur äldres synvinkel att vårdarna kan vara närvarande. Även kopplingen till livet utanför boendet ansågs viktig, en fortsatt anknytning till samhället utanför serviceboendet bidrar till att göra boendet mera hemligt. Alldeles för långa perioder inne i serviceboendet bidrar till en känsla av instängdhet och isolering vilket förknippas med en institution och inte ett hem. Flexibilitet i vardagen, det vill säga att allt för många rutiner inte präglar ens vardag, anses ha en viktig del i känslan av hemlighet. Anhöriga bör få komma på besök dygnet runt, *ens egna nära och kära bidrar till hemlighetskänslan* och tillsammans kan dagliga sysslor så som matlagning utföras, om sådana möjligheter finns på boendet. Kärnan i ett hem är ändå helheten av hela boendet; att det är en trivsamt plats där man kan känna sig trygg och lycklig. Alla dessa faktorer bidrar till att motverka känslan av att det är en institution, vilket alltså beskrivs som motsatsen till hemlighet.

”Jag skulle önska att få komma ut som förut, när jag bodde hemma, att jag inte känner mig instängd. Önskan är att vara som förut, att känna göra det man gjorde hemma. Men det går inte alltid, men man kan försöka.”

”Hur ska jag säga, de här rutinerna, att det är liksom inte vissa klockslag. Det är klart jag förstår att maten till exempel serveras vissa klockslag men att det finns en flexibilitet där, och att förstås att man tar hänsyn till varandra, så då blir det ju på det sättet ett hem.”

”När man kommer dit så känner man sig balanserad och lycklig. Man känner att man hör till och att det här är det ställe som jag vill vara på... de sista dagarna också.”

Det finns ett starkt inslag av att önska mindre serviceboenden med hemmaliknande miljö där boenden kan vara delaktiga i hushållet. Dyliga mindre, boenden skulle öka tryggheten och hemlighetskänslan i och med att vardagen är mer fri.

”Mitt ideala serviceboende skulle vara typ, en femrumslägenhet, där vi bor, fyra eller något sånt, vi har varsitt eget rum, men vi har gemensamt kök, man kan laga sin egen mat. Liksom vad som händer där och så långt man vill och har möjlighet till.”

Att kunna själv vara med delaktig i hemmet har en stor innebörd för hemligheten, därför hör sådana mindre boenden till det ideala för äldre. Exempel ges där en större lägenhet skulle omvandlas till ett litet serviceboende för ungefär fem äldre där alla skulle vara delaktiga i hemmet och de dagliga rutinerna enligt den egna förmågan.

10 Diskussion

Syftet med examensarbetet var att undersöka och kartlägga vad det ideala livet på ett serviceboende kan tänkas vara enligt äldre som är hemmaboende. I detta arbete valde skribenterna att intervjua personer, som fortfarande bor hemma men som det i framtiden kan bli aktuellt för att flytta till ett serviceboende. Det framkommer i den utförda litteraturgenomgången för detta examensarbete att det tidigare har forskats aktivt i frågor gällande personer som redan bor på ett boende. Därmed är det värt att beakta att detta examensarbete har haft en annan utgångspunkt i och med att fokus har legat på vad som är det ideala serviceboendet enligt hemmaboende personer som är över 65 år. Det ideala motsvarar framtiden och är eventuellt inte det som är verkligheten i dagens läge hos personer som redan bor på ett serviceboende.

Först och främst är det värt att nämna att tematiken gällande det ideala livet på ett serviceboende framkom som ett ämne som respondenterna hade mycket att berätta om och det bidrog till ett rikt material. Detta kan ses som att tankar om ett serviceboende inte var främmande för respondentgruppen; tvärtom är det något som är aktuellt och som de eventuellt funderat på en längre tid. Dock var ett tydligt mönster att respondenterna ändå hade svårt att föreställa sig att faktiskt flytta till ett serviceboende. De upplevde att ett liv

på ett serviceboende ännu ligger långt i framtiden. Resultatet som i examensarbetet handlar om det ideala livet på ett serviceboende kan sammanfattas i huvudkategorierna som berör rutiner, gemenskap, aktiviteter, meningsfullhet, självbestämmanderätt, vårdrelation och personcentrering, identitet och acceptans och hemlighet.

Detta examensarbete baserades på två frågeställningar: "Hur beskriver de äldre över 65 år det ideala livet på ett serviceboende?" och "Vilka preferenser har äldre över 65 år gällande boendets karaktär och miljö?". I resultatredovisningen tolkades intervjuvaren utgående från frågeställningarna. I denna del redovisas och diskuteras resultaten ytterligare i anknytning till tidigare forskning och det valda teoretiska perspektivet (Edlund, 2002) värdighetsbegrepp och (Nordenfelt, 2010) teori om värdighet som beskrivs under rubrik 4.

10.1 Resultatdiskussion

I det stora hela är det en positiv och mångsidig bild som intervjuresultaten påvisar. Genom iakttagelser av respondenternas svar framkommer självbestämmanderätten som något som genomsyrar alla svar i intervjuerna. Respondentsvaren visar en underton där de är medvetna om att ett serviceboende har vissa rutiner och regler som behöver följas, detta kan handla om till exempel sov- eller mattider som styr dagen. I intervjuvaren kom det fram att respondenterna inte vill följa boendets schema till fullo utan att det helst skall finnas en form av flexibilitet och autonomi som möjliggör frihet i tidsspendingen. Vad gäller boendets rutiner och regler, visar intervjuvaren att respondenterna gärna vill vara delaktiga och kunna forma rutinerna. Rutiner som respondenterna har haft tidigare i livet före flytten förblir viktiga även i det ideala livet på ett serviceboende. Detta är förenligt med tidigare forskning, där människan förväntar sig få ha ett liknande liv i serviceboendet så som det har varit tidigare i sitt eget hem. Det finns även förväntningar om en liknande miljö vad gäller hygien, mat, sömn och toalett. (Vaismoradi, Wang, Turunen, & Bondas, 2016, s. 115). Detta går även hand i hand med kontinuitetsteorin, som går ut på att människan försöker bibehålla allt som hör till de tidigare levnadsvanorna, vilket innefattar intressen, tankesätt och det sociala livet, även om åldrandet medför förändringar i hälsan och den funktionella förmågan. (Norberg, o.a., 2012, ss. 22-23)

Vårdrelationen visar sig vara viktig för respondenterna i det ideala livet på ett serviceboende. Relationen skall, baserat på examensarbetets resultat, bygga på tillit och respekt för den boende som en unik människa, som har ett långt liv bakom sig och där det

funnits rutiner och preferenser. Vårdrelationen kan bidra med att skapa ett värde för en boende om hen blir värdesatt som person, trots att hen inte längre kan bidra med arbete eller sitt tidigare yrke. Intervjusvaren belyste att respondentgruppen i hög grad var en aktiv grupp som önskade att kunna fortsätta vara aktiva så länge som möjligt i livet på ett serviceboende. Att vara hemmaboende innebär att individen i högre grad har en större autonomi och kontroll där det exempelvis är möjligt att forma sitt sociala liv. På ett serviceboende finns nödvändigtvis inte samma möjlighet att kunna välja sitt umgänge och serviceboendet möjliggör många nya aspekter som eventuellt inte fanns i det egna hemmet. Enligt Nordanfelt (2010) beskrivs meritvärdigheten genom att individen är beroende av social ställning och formella positioner i livet. Då en person flyttar till ett serviceboende möjliggörs det att meritvärdigheten i högre grad kan bli kränkt eftersom personen stiger in i ett hem som inte längre enbart är ens eget; det är ett delat hem där klienterna bor tillsammans med andra och vårdpersonalen finns med i vardagen. Det vill säga att den äldre inte har samma omfång av kontroll av sin meritvärdighet som tidigare och då kan den sociala ställning som funnits tidigare falla bort. (Nordenfelt, 2010, ss. 70-71). Således dras slutsatsen att vårdpersonalen har en viktig roll i att bevara en människas meritvärdighet genom att visa ett intresse för personens bakgrund och ställa frågor angående ens vanor och önskemål.

I intervjusvaren kom det fram att ömsesidig respekt mellan den äldre och vårdpersonalen är viktigt. Enligt Nordenfelt (2010) kan respekten knytas an med den moraliska resningens värdighet där vårdpersonalen även bör se över digniteten hos den äldre genom att respektera hans tankar och handlingar – något som på ett djupare plan kan kopplas till att få vara sig själv som var något som respondenterna beskrev i intervjuerna. (Nordenfelt, 2010, ss. 71-72). I intervjusvaren kom det ytterligare fram att det skall finnas en slags respekt för kroppen där respondenterna inte önskar en form av objektifiering. Vårdpersonalen har en position i bevarandet av identitetsvärdighet i och med att vårdarna i vårdåtgärder ingriper i en människas autonomi och integritet. Åldrandet medför att identitetsvärdigheten kan formas, framför allt om det uppkommer en skada eller funktionsförmågan försämras. I intervjusvaren kom det fram att respondenterna vill klara sig själva så länge som det är möjligt, dock är svårt att förutspå när hjälp kommer att bli aktuellt. Ju mer hjälp en klient behöver på ett serviceboende, desto mer hamnar upprätthållandet av identitetsvärdigheten i händerna på vårdpersonalen. I detta fall blir känslan av att känna sig inkluderad och sedd i högt anseende kopplat till att bevara

värdigheten; i vårdrelationen men även att det ges möjligheten att få vara en del av den sociala gemenskapen på serviceboendet. (Nordenfelt, 2010, ss. 73-75). Dessa resultat, det vill säga vikten av att bli sedd och bli bekräftad, förstärks även i tidigare forskning. Utöver att bli sedd är det också viktigt att bli hörd samt att betyda något. Växelverkans betydelse med vårdpersonalen och med andra boenden genom att kunna få exempelvis diskutera och umgås är således viktig i det ideala livet på ett serviceboende. (Balkin Jelstrup, GrønkJær, Martinsen, Gåre Kymre, & Geil Kollerup, 2023, ss. 11-12).

Att inte ge upp utan att ta kontroll trots att kroppen ger efter kan kopplas till att det finns antingen någon i vårdpersonalen, en medboende eller en anhörig som ser och hör en och således upprätthåller personens värdighet på ett boende. Detta håller personen i liv och gör att hen ser hopp i livet – även i livets slutskede och det motverkar känslor av meningslöshet och ovärdighet. (Balkin Jelstrup, GrønkJær, Martinsen, Gåre Kymre, & Geil Kollerup, 2023, ss. 14-15). I intervjuerna kan detta sammanfattas genom att respondenterna önskar sig ha möjlighet att välja ifall de vill ingå i en djupare vårdrelation och således får det gärna finnas tillräckligt med vårdpersonal i det ideala livet på ett serviceboende. Detta är ett viktigt fynd i examensarbetet och det går även att finna ett samband med tidigare forskning gällande detta där det har åskådliggjorts att attityden gällande att inte ge upp och tappa sin identitet utan i stället förbli aktiv och delaktig i livet på ett serviceboende, är högt anknuten till en belåtenhet och en upplevelse av en god vård. (Balkin Jelstrup, GrønkJær, Martinsen, Gåre Kymre, & Geil Kollerup, 2023, ss. 11-12, 13-15, 17), (Vaismoradi, Wang, Turunen, & Bondas, 2016, ss. 117-118).

På ett serviceboende har boenden och vårdpersonal rätt till att forma sina egna värderingar. I det ideala livet på ett serviceboende skall det finnas utrymme för att de äldre skall få bli beaktade så som de är, vilket också går hand i hand med personcentreringen. Om den äldre upplever att hen blir förolämpad, kan det upplevas som en form av utstötning vare sig klienten iakttagit att vårdaren har samma värderingar eller inte. (Nordenfelt, 2010, ss. 75-76). Utsötning ur en gemenskap kan sammankopplas med ensamhet och isolering vilket i sin tur kan leda till en känsla av övergivenhet och meningslöshet (Edlund, 2002, s. 84). I det ideala livet på ett serviceboende är en god värdegrund essentiell för att upprätthålla känslan av meningsfullhet och delaktighet. Den goda värdegrunden i det ideala serviceboendet borde således grunda sig på den absoluta värdigheten, som innebär att människan har givits en värdighet utgående från att hen har blivit skapad till människa.

I och med att den absoluta värdigheten är kopplad till en frihet och ett ansvar att tjäna sin nästa, kan slutsatsen dras att värdighet är något som är ömsesidigt. Värdigheten skapas vårdare sinsemellan, men även mellan en vårdare och mellan den äldre. Värdigheten är relativ, med andra ord, betingad till kulturen där den råder och således manifesteras och träder den fram genom att det finns handlingar och attribut som ger dess sitt värde. Detta kan i sin tur kopplas till att värdigheten är aktiv då en människa blir sedd, hörd och tagen på allvar. (Edlund, 2002, ss. 109-111).

Vad det gäller boendets karaktär och miljö, kom det tydligt fram att respondenterna önskar sig ett eget rum som helst skall ha tillräckligt med utrymme. Att få inreda och möblera med sina egna möbler och saker var betydelsefullt för respondenterna. Genom att göra miljön så lik som det egna hemmet och knyta an till behoven och önskemålen blir det mer en känsla av hemlighet (Skog & Grafström, 2013, ss. 162-163). Hemmet beskrivs inte bara som en fysisk plats utan som något som även har en personlig och social dimension. Genom att individen får inreda enligt sina egna preferenser och flytta in med sitt liv och så blir det så hemligt som möjligt. (O'Neill; Ryan; Tracey; & Laird, 2020, s. 487). Enligt (Vaismoradi, Wang, Turunen, & Bondas, 2016) finns det ett samband mellan hemlighet och vårdrelationen. Tvetydigheten kring hur boenden på ett serviceboende vill ha det kan göra det svårt för vårdarna att skapa en hemlik atmosfär. Liknande resultat som hittats i det här examensarbetet vad gäller personalbrist och vårdarnas roll i skapande av hemlighet på ett boende kan också hittas i tidigare forskning. (Vaismoradi, Wang, Turunen, & Bondas, 2016, s. 18) Detta lyfts direkt upp i intervjuvaren.

Hemmet förknippas gärna med att människor trivs i sitt liv och det har även en viktig roll för livskvaliteten. Hemmet symboliserar trygghet och säkerhet och detta framstod även som ett resultat i våra intervjuer där dessa faktorer hade en koppling till hemmet. En stor del av 65 åringar och äldre bor hemma så länge som möjligt enligt kvarboendepincipen som innebär att man får hjälp i hemmet så att man klarar sig på egen hand. (Skog & Grafström, 2013, s. 156). Det här framkom tydligt i intervjuvaren att inte vilja flytta till serviceboende före det blir oundvikligt. Enligt tidigare forskning är det först när individen inte klarar sig själv på egen hand som det kan bli aktuellt med att flytta till ett serviceboende. (Vaismoradi, Wang, Turunen, & Bondas, 2016, s. 115). Det positiva med att flytta till ett serviceboende är möjligheten till gemenskap. Gemenskapen framkom i intervjuvaren som en viktig punkt i det ideala serviceboendet och detta är förenligt med

tidigare forskning, där delaktighet i en gemenskap kan motverka känslan av existentiell ensamhet. (Balkin Jelstrup, Gronkjaer, Martinsen, Gåre Kymre, & Geil Kollerup, 2023, s. 13).

En intressant synvinkel som syntes bland respondenterna är ett nytänkande gällande serviceboenden för äldre. De traditionella, institutionsliknande boenden är inte lika populära längre, i stället önskas små, familjära och informella boenden. Respondenterna önskar sig mera diversitet i boendeformerna och att det skulle finnas flera alternativ i utbudet av serviceboenden, där det skulle tas fasta på att de äldre är en brokig skara. Gemenskapsboenden och delade boenden där det finns tillgång till hemservice eller vård kom fram som idéer för utveckling av serviceboenden. Enligt en forskning där mindre, hemlika serviceboenden och sedvanliga större serviceboenden jämfördes när det gäller äldres mående, kunde resultaten visa att äldre med minnessjukdomar som bor på de mindre och mer hemlika serviceboenden uppvisade mindre ångest och därav hade bättre mental hälsa. (Kok;Nielen;& Scherder, 2018, ss. 4-5). Detta kan tyda på att det ur äldres synvinkel kan vara fördelaktigt för den egna hälsan att ha möjlighet att bo på ett mindre och således mer familjärt serviceboende. Det kan anses vara framtidens melodi med mindre, mer personliga serviceboenden. Vikten av nya boendelösningar är skälig med tanke på bevarandet av den absoluta värdigheten (Edlund, 2002, s. 109).

10.2 Kritisk granskning

Resultatet i examensarbetet kan tänkas ha präglats av valet av respondenter; eftersom de alla är en relativt homogen grupp i och med att de alla är finlandssvenskar, bor inom samma område och hittades genom samma förening eller kontaktnät. En mer varierad och större respondentgrupp kunde ha gett annorlunda svar. Eftersom de flesta av respondenterna hade någon form av anknytning till privata boenden i Egentliga Finland kan det ha påverkat intervjumaterialet. Således finns det en svagare koppling till de kommunala boendena och vad de äldre har för uppfattning om dem.

Skribenterna ansåg att en kvalitativ intervju som forskningsmetod var lämplig för examensarbetet, eftersom det ger en djupare förståelse och besvarar examensarbetets syfte. (Henricson, 2017, s. 143). Metoden som använts i examensarbetet är en kvalitativ forskningsmetod där fokuset ligger på människans egna tankar och synvinklar. Med hjälp av metoden kan människans upplevelser och tolkningar fås fram. (Kristensson, 2014, ss.

116-117). Om examensarbetet skulle ha använt en enkätstudie som datainsamling, skulle resultatet varit mindre informativt. Dock skulle den metoden möjliggjort att kunna ha flera deltagare i studien. Examensarbetet kunde också ha tillämpat en funktionell arbetsmodell, där slutprodukten kunde ha varit en broschyr för personalen på serviceboenden. Broschyren kunde innehålla information om hur vårdpersonalen kunde bidra till att främja klienternas ideala liv. Inom ramen för detta examensarbete ansåg skribenterna att en kvalitativ intervjustudie är mera fruktsam.

På grund av en begränsad tidsram för examensarbetet gjordes en tillämpad kvalitativ innehållsanalys. Mera tid för hela examensarbetet skulle ha gett möjligheter till en mer fullständig och djupgående kvalitativ innehållsanalys med ett induktivt förhållningssätt (Elo, Kajula, Tohmola, & Kääriäinen, 2022, s. 218). Examensarbetets innehåll är stort, begreppen går in i varandra vilket syns i resultatredovisningen. Det här syns exempelvis eftersom aktiviteter i det ideala livet på ett serviceboende även är en del av gemenskaps känslan och meningsfullheten. Examensarbetet har många, stora teman vilket är en rikedom i sig men genom att begränsa och fokusera examensarbetet till ett begrepp, exempelvis självbestämmanderätten på det ideala serviceboendet, skulle det eventuellt möjliggjort att ämnet skulle ha blivit mera koncist och mindre spretigt.

Vad gäller tidigare forskning om det ideala boendet med fokus på boendets karaktär och miljö har detta examensarbete bidragit med ett nytt värde. Respondenterna hade flera tankar om boendets karaktär, typ och dess placering.

Alla fyra skribenter i detta examensarbete har utfört intervjuer. Detta ledde även till att intervjuerna fick olika längder och det ledde till att vissa skribenter fick mera innehåll än andra. Respondenterna var en aktiv grupp med olika livserfarenheter och de hade flera tankar att dela om det ideala livet på ett serviceboende. Det ledde till att skribenterna fick väldigt givande och intressanta diskussioner tillsammans med respondenterna. Examensarbetets process har varit väldigt lärorik och givande för alla skribenter och skribenterna riktar ett tack till alla respondenter som deltog i intervjuerna.

11 Fortsatt forskning och utveckling

Examensarbetets resultat skulle möjligen kunna bli en utgångspunkt för fortsatt forskning. Forskare skulle kunna utreda hur klienter på serviceboenden upplever livet på

serviceboenden i Finland och jämföra det med examensarbetets resultat om det ideala livet på ett serviceboende. Att intervjua vårdpersonalen kunde även bidra till ett mervärde i och med att detta kunde medföra en bättre insikt om vad vårdpersonalen anser vara de viktiga egenskaperna för att förverkliga det ideala livet på ett serviceboende för de äldre.

I examensarbetet kom det inte fram aspekter om boendet gällande boendeanpassning, belysning och ljud och färgsättning av ytor i boendet. Genom att inkludera dessa aspekter i fortsatt forskning, kan deras del i skapandet av det ideala serviceboendet kartläggas. I detta examensarbete är det den äldres värdighet som har haft en central roll. Examensarbetets resultat visar att värdigheten är viktig i skapandet av det ideala livet på ett serviceboende. I utbildningar inom social- och hälsovården kan det även i större utsträckning tas fasta på värdighetens betydelse i främjandet av de äldres hälsa och omvårdnad. Kunskap om människans värdighet är således betydelsefull för alla professionella aktörer inom social- och hälsovården.

12 Källförteckning

- Abdi, S., Spann, A., Borilovic, J., Witte, L. d., & Hawley, M. (2019). Understanding the care and support needs of older people: a scoping review and categorisation using the WHO international classification of functioning, disability and health framework (ICF). *BMC Geriatrics*.
- Arene rf. (2019). *Rådet för yrkeshögskolornas rektorer*. Hämtat från Arene.fi: https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/ETISKA%20REKOMMENDATIONER%20F%C3%96R%20EXAMENSARBETEN%20P%C3%85%20YRKESH%C3%96GSKOLOR_2020.pdf?t=1578480382
- Balkin Jelstrup, E., Gronkjaer, M., Martinsen, B., Gåre Kymre, I., & Geil Kollerup, M. (2023). Existential well-being for the oldest old in nursing homes: a meta-ethnography. *Aging & Society*.
- Balkin Jelstrup, E., GrønkJær, M., Martinsen, B., Gåre Kymre, I., & Geil Kollerup, M. (den 1 8 2023). Existential well-being for the oldest old in nursing homes: a meta-ethnography. *Aging & Society*, ss. 1-23.
- Can Oz, Y., Duran, S., & Dogan, K. (den 8 april 2021). The Meaning and Role of Spirituality for Older Adults: A Qualitative Study. *Journal of Religion and Health*.
- Clancy , A., Simonsen , N., Johanne , L., Liveng , A., & Johannessen, A. (2021). The meaning of dignity for older adults: A meta-synthesis. *Ssage, Nursing Ethics*.
- Edberg , A.-K., Ernsth Bravell, M., & Wijk, H. (2017). Omvårdnad och äldre. i A.-K. Edberg, & M. Ernsth Bravell, *Äldres hälsa och välbefinnande*. Lund: Studentlitteratur.
- Edlund, M. (2002). *Människans värdighet - Ett grundbegrepp inom vårdvetenskapen*. Åbo: Åbo akademis förlag.
- Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A., & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Tidskriften Hoitotiede*.
- Ericsson , I. (2011). Förhållningssätt i vården och omsorgen av äldre . i M. Ernsth-Bravell, *Äldre och åldrande : grundbok i gerontologi*.
- Fermann, T., & Naess, G. (2018). Vård och omsorg för äldre i ordinärt boende. i M. Kirkevold, K. Brodtkorb , & A. Ranhoff, *Geriatrisk omvårdnad - God omsorg och vård för den äldre*. Liber AB.
- Finne-Soveri, H. (den 15 10 2021). *Iäkkäiden pitkäaikaishoidon erityiskysymykset palvelutalossa*. Hämtat från terveystietti.fi: <https://www.terveystietti.fi/apps/dtk/ltk/article/ykt01414>
- Forsius, P., Hammar, T., & Alastalo, H. (2022). Elämän loppuvaihetta pitäisi suunnitella iäkkäiden palveluissa enemmän. *Terveysten ja hyvinvoinnin laitos*.
- Forskningsetik. (2017). i S. Kjellström, *Vetenskaplig teori och metod : från idé till examination inom omvårdnad*. Lund: Studentlitteratur AB.

- Forskningsetiska delegationen. (den 12 4 2023). *God vetenskaplig praxis (GVP)*. Hämtat från tenk.fi: <https://tenk.fi/sv/forskningsfusk/god-vetenskaplig-praxis-gvp>
- Henricson, M. (2017). *Vetenskaplig teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Hwang, H.-L., & Chin-Tang, T. (2019). Factors related to perceived caring among older people residing in long-term care facilities: a cross-sectional study. *Scandinavian journal of Caring Sciences*.
- Institutet för hälsa och välfärd. (2022). *THL:s uppföljning: Det skulle behövas 3400 fler vårdare för dygnetruntvård av äldre innan våren - svårt att rekrytera*. Hämtat från thl.fi: <https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/-/thl-s-uppfoljning-det-skulle-behovas-3-400-fler-vardare-for-dygnetruntvard-av-aldre-innan-varen-svart-att-rekrytera>
- Institutet för hälsa och välfärd. (den 5 4 2023). *Service för äldre förändras*. Hämtat från thl.fi: <https://thl.fi/sv/web/aldre/service-for-aldre-forandras>
- Ivanoff Dahlin, S., Duner, A., Eklund, K., Wilhelmson, K., Lidén, E., & Holmgren, E. (2018). Comprehensive geriatric assessment of frail older people: ideals and reality. *Journal of interprofessional care vol. 32*.
- Jansson, W., & Almqvist, B. (2011). *Gerontologi och geriatrik*. Stockholm: Liber.
- Kirkevold, M. (2018). Den äldres integritet. i M. Kirkevold, K. Brodtkorb, & A. Ranhoff, *Geriatrisk omvårdnad - God omsorg och vård till den äldre*. Liber AB.
- Kirkevold, M. (2018). Personcentrerad omvårdnad - Centrala perspektiv. i M. Kirkevold, K. Brodtkorb, & A. Ranhoff, *Geriatrisk omvårdnad - God omsorg och vård till den äldre*. Liber AB.
- Kok, J. S., Nielen, M., & Scherder, E. (2018). Quality of life in small-scaled homelike nursing homes: an 8-month controlled trial. *Health Qual Life Outcomes*.
- Kristensson, J. (2014). *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Kuntaliitto. (2020). *Asumispalvelut ja laitoshoido*. Hämtat från kuntaliitto.fi: <https://www.kuntaliitto.fi/sosiaali-ja-terveysasiat/sosiaalihuolto/iakkaiden-palvelut/asumispalvelut-ja-laitoshoido>
- Lag om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 980/2012. (u.d.).
- Lindqvist, E.-L. (2016). *Äldres hälsa och livskvalitet*. Gleerups utbildning AB.
- Lähdesmäki, L., & Vornanen, L. (2009). *Vanhusten parhaaksi - Hoitaja toimintakyvyn tukijana*. Edita Publishing Oy.
- Läkartidningen. (2013). *Läkartidningen. Aktivitet och rehabilitering kan ge hälsosamt åldrande*. Hämtat från <https://lakartidningen.se/wp-content/uploads/EditorialFiles/CHPE.pdf>
- Malini Pane, R. (2021). The life meaning of the elderly living in nursing home. *Journal of Multicultural Studies in Guidance and Counseling*.

- Merriam-Webster. (u.d.). *Home*. Hämtat från Merriam-Webster.com dictionary:
<https://www.merriam-webster.com/dictionary/home>
- Mondaca, M., Josephsson, S., Katz, A., & Rosenberg, L. (2018). Influencing everyday activities in a nursing home setting: A call for ethical and responsive engagement. *Wiley Nursing Inquiry*.
- Norberg, A., Lundman, B., Santamäki Fischer, R., Aléx, L., Bernspång, B., Gustafson, Y., . . . Strandberg, G. (2012). *Det goda åldrandet*.
- Nordenfelt, L. (2010). Begreppet värdighet. i N. Lennart, *Värdighet: I vården av äldre personer*. Lund: Studentlitteratur AB.
- O'Neill, M., Ryan, A., Tracey, A., & Laird, L. (2020). 'The Primacy of 'Home': An exploration of how older adults' transition to life in a care home towards the end of the first year. ss. 478-492.
- Olaison, A., Cedersund, E., Marcusson, J., Nord, M., & Sverker, A. (2022). 'Do you have a future when you are 93?' Frail older person's perceptions about the future and end of life - a qualitative interview study in primary care. *Scandinavian journal of primary health care*.
- Ranhoff, A. H. (2018). Den äldre patienten. i M. Kirkevold, K. Brodtkorb, & A. Ranhoff, *Geriatrisk omvårdnad - God omsorg och vård till den äldre*. Liber AB.
- Rinnan, E., André, B., Drages, J., Garåsen, H., Arild Espnes, G., & Haugan, G. (den 28 2018). Joy of life in nursing homes: A qualitative study of what constitutes the essence of Joy of life in elderly individuals living in Norwegian nursing homes. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 32.
- SAOL. (2015). *Svenska Akademiens ordlista för ideal*. Hämtat från SAOL, ordbok över svenska språket, utgiven av Svenska Akademien:
<https://svenska.se/saol/?hv=lnr36515#:~:text=1ide%C2%B7al%20%5B%E2%80%91a,ngt%20efterstr%C3%A4vat%E2%80%8B%20%E2%80%93%20lla%20sammans%C3%A4ttn>.
- Sarenius, S. (den 16 03 2019). Anneli, 74, ei halua vanhainkotiin – lapset ovat luvanneet pitää hänestä huolta. *Keski-Uusimaa*. Hämtat från
<https://www.keski-uusimaa.fi/paikalliset/1330871>
- Skog, M., & Grafström, M. (2013). *Äldres hälsa och livskvalitet*. Sanoma utblidning AB.
- Social- och hälsovårdsministeriet. (den 01 10 2020). *Kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra åldrande och förbättra servicen 2020–2023*. Hämtat från
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162456/STM_2020_30_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Social- och hälsovårdsministeriet och Finlands Kommunförbund. (2020). *Kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra åldrande och förbättra servicen 2020-2023 - Målet är ett äldrevänligt Finland*. Hämtat från
[julkaisut.valtioneuvosto.fi:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162456/STM_2020_30_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162456/STM_2020_30_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

- Socialvårdsråd 1301/2014. (u.d.). Hämtat från Finlex.fi:
<https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Statens medicinsk-etiska råd . (u.d.). *Några medicinsk-etiska begrepp*. Hämtat från smer.se: <https://smer.se/etik/nagra-medicinsk-etiska-begrepp/#:~:text=Autonomi,det%20inte%20kr%C3%A4nker%20andras%20sj%C3%A4lvbest%C3%A4mmander%C3%A4tt>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (den 20 3 2023). *Tutkimusluvut*. Hämtat från thl.fi:
<https://thl.fi/fi/thl/organisaatio/osastot-ja-yksikot/valtion-palvelut/erityispalvelut/tutkimusluvut>
- Terveyskylä. (den 8 2 2023). *Ikääntynyt, iäkäs vai vanha?* Hämtat från terveyskyla.fi:
<https://www.terveyskyla.fi/ikatalo/ik%C3%A4%C3%A4ntyneelle/ik%C3%A44-ja-arki/ik%C3%A4%C3%A4ntynyt-i%C3%A4k%C3%A4s-vai-vanha>
- THL. (den 3 4 2022). *Klientnöjdheten inom äldreomsorgen 2022*. Hämtat från <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145524/Klientn%C3%B6jdheten%20inom%20%C3%A4ldreomsorgen%202022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- THL. (den 09 01 2023). *Service för äldre förändras*. Hämtat från Institutet för hälsa och välfärd: <https://thl.fi/sv/web/aldre/service-for-aldre-forandras>
- Tuominen Leena, Leino-Kilpi, H., & Suhonen, R. (2014). Older people's experiences of their free will in nursing homes. s. 2.
- Vaismoradi, M., Wang, I. L., Turunen, H., & Bondas, T. (2016). Older people's experiences of care in nursing homes: a meta-synthesis. *International Council Of Nurses*.
- Valvira - Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. (2018). *Journalhandlingar*. Hämtat från valvira.fi:
<https://www.valvira.fi/web/sv/halso-och-sjukvard/god-arbetsutovning/journalhandlingar>
- Valvira - Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. (2023). *Social- och hälsovården - Riksomfattande tillsynsprogram för social- och hälsovården 2020-2023*. Hämtat från valvira.fi:
<https://www.valvira.fi/web/sv/valvira/tillsynsprogram/social-och-halsovard-tillsynsprogram>
- Wiklund Gustin, L., & Bergbom, I. (2012). *Vårdvetenskapliga begrepp i teori och praktik*. Estland: Studentlitteratur.
- World Health Organization. (2010). Global recommendations on physical activity for health . *World Health Organization*.

Information till deltagarna

Hej!

Vi är fyra studerande från Yrkeshögskolan Novia som skriver ett examensarbete inom ett projekt som heter resursstarka äldre. Syftet med vår studie är att med hjälp av intervjuer kartlägga hur hemmaboende äldre (65 år +) beskriver det ideala livet på ett serviceboende. Vi tänker att arbetet kan bidra med ny kunskap till utveckling av framtida serviceboenden.

Vi söker frivilliga respondenter för att delta i en individuell intervju där vi skulle ställa öppna frågor gällande den personens tankar, förväntningar och uppfattningar om livet på ett serviceboende. Intervjuerna kommer att bandas in som ljudfil på bestämd plats och tidpunkt. Deltagarna kommer att förbli anonyma och efter resultatanalyseringen raderas intervjumaterialet. Intervjun beräknas ta cirka 15–45 minuter beroende på respondentens svar. Intervjun görs mellan en studerande och en respondent.

Vi vore tacksamma för att få del av era tankar och synpunkter för vår studie. Det skulle vara värdefullt att höra vad just du har att berätta om det ideala livet på ett serviceboende.

Med vänliga hälsningar tredje årets sjukskötare- och socionomstuderande,

Jenny Lindkvist, Anni Nevala, Lavan Ali Salim och Christian Salonen

Yrkeshögskolan Novia, Åbo

Intervjufrågor

Bakgrundsfrågor:

1. Vad är din ålder?
2. Bor du ensam?
3. Berätta kort om din nuvarande livssituation.
4. Vad har du för uppfattningar om livet på ett äldreboende?

Vänligen svara på följande intervjufrågor utgående från det ideala livet på ett äldreboende ur din synvinkel. *(vad innehåller det ideala livet för dig på ett äldreboende?)

1. Vilka rutiner är viktiga för dig i vardagen?
2. Hurdan gemenskap vill du ha med andra personer som bor på ett äldreboende?
3. Hurdana aktiviteter vill du att skall finnas i ditt ideala liv på ett äldreboende? (aktiviteter så som konst och kultur, motion, andliga aktiviteter?)
4. Vad innehåller en meningsfull vardag för dig på ett äldreboende?
5. Vad är värdefullt för dig gällande din självbestämmanderätt och hur vill du att din självbestämmanderätt tas i beaktande?
6. Hurdan relation vill du ha med vårdpersonalen och hur vill du som person bli bemött av vårdpersonalen?
7. Hur kan man i det ideala livet på ett äldreboende skapa utrymme för att alla får vara sig själva och bevara sin identitet?
8. Hur blir det ideala livet på ett äldreboende så hemligt som möjligt för dig?
9. Är det något utöver de saker som vi har tagit upp som du skulle inkludera i ditt ideala liv på ett äldreboende?

Förfrågan om medverkande i intervju om studien " Det ideala livet på ett serviceboende".

Vi är fyra studeranden på Yrkeshögskolan Novia, tre av oss studerar till sjukskötare och en av oss till socionom. Det här brevet är en förfrågan till dig som deltar i examensarbetets intervju. Syftet med studien är att med hjälp av kvalitativa intervjuer undersöka och kartlägga hur hemmaboende äldre över 65 år beskriver sitt ideala liv på ett serviceboende. Det är värdefullt för oss att du deltar i intervjustudien. Dina åsikter och tankar är värdefulla och hjälper oss att forska och förstå vad som hör till äldres ideala serviceboende. Intervjun genomförs med ljudinspelning och tar cirka 15–45 minuter beroende på utförligt respondentens svar.

Samtycke:

Ditt deltagande är helt frivilligt och du kan när som helst avbryta intervjun som deltagare eller ändra ditt svar till frågorna. All information om dig är anonym och behandlas konfidentiellt. Endast vi studerande som skriver arbetet har tillgång till inspelningen och datainsamlingen. Dessutom raderas ljudinspelningen efter analysen. Om du vill, kan du också få slutresultatet av examensarbetet när det är färdigt.

Som deltagare har jag gett mitt samtycke till studien och är redo att delta i intervjun. Jag har fått information om hur intervjun går till och vet att jag får avbryta när som helst om jag vill

Plats och Datum

Underskrift

Tack för ditt deltagande!

Jenny Lindkvist, Lavan Ali Salim, Anni Nevala och Christian Salonen

Artikelsökning

Databas	söktermer	Begränsningar	Antal träffar	Utvalda artiklar	Artikels mest centrala innehåll
BMC: Biomed- central	Elderly people's thoughts about nursing homes research	PDF full text, År mellan 2016–2023, English	499	Joy of life in nursing homes: A qualitative study of what constitutes the essence of Joy of life in elderly individuals living in Norwegian nursing homes	Acceptans, meningsfullhet, vårdrelation, självbestämmande, värdighet
NORC Health Care Strategy	How elderly people's thinking about nursing homes research		1	Age-Friendly Insights: Poll Reveals How Older Adults Feel About Nursing Homes. 2021	Statistik om attityder till serviceboenden.
EBSCO	How elderly people's thinking about nursing homes	PDF full text, År mellan 2017–2023	9,676	The Primacy of 'Home': An exploration of how older adults' transition to life in a care home towards the end of the first year	självständighet och att förlora självständigheten, autonomi, vänskap, acceptans, integration, hemlikt, vårdrelation
EBSCO	Thoughts or feelings or attitudes or experiences or beliefs or perceptions, elderly healthcare, elderly	English, full text, between years 2017-2023	34	Do you have a future when you are 93? Factors related to perceived caring among older people residing in long-term care facilities: a cross sectional study	Meningsfullhet, autonomi, hopp, dagliga livet Relation och vårdrelation, vårdkvalitet, den äldres egna tankar
EBSCO	Nursing home AND attitudes or perceptions or opinions or thoughts or feelings or beliefs AND Finland	År 2019-2023 Peer reviewed, full text	82	Are comprehensive and individually designed care and service plans for older people's home care a vision or a reality in Finland?	Personcentrering, vårdrelation och focus på vårdteamet, CGA, gömda behov, hinder till vård, anhöriga
Pubmed	elderly people and older people and experience expectation and nursing home	År 2013–2023, Full Text	150	Older people's experiences of care in nursing homes: a meta-synthesis	Självständighet och balans mellan behov, aktivitet, värdighet, personcentrerad, organisatoriska hinder i vården.
Google scholar	Senior, Finland, nursing home, life quality	År 2013-2023	24000	Older people's experiences of free will in nursing homes	Självbestämmande, rutiner, konkreta saker i vardagen, organisatorik.
Cambridge Core	Old or well-being and nursing home	År 2020-2023	89215	Existential well-being for the oldest old in nursing homes: a meta-ethnography	välbefinnande; vårdhem; bostad-rörlighet; vård, framgångsrikt åldrande
Ebsco	Social care and elderly and ideal	År <u>2018-2023</u>	28	Comprehensive geriatric assessment of frail older people: ideals and reality	interprofessionellt team, personcentrering, självbestämmande och vård

Bilaga 4